

Floris, graaf van Holland

Frits Bolkestein

Vertaald door: Martine Vosmaer en Karina van Santen

bron

Frits Bolkestein, *Floris, graaf van Holland*. (vert. Martine Vosmaer en Karina van Santen).
Prometheus, Amsterdam 1996

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/bolk008flor01_01/colofon.php

© 2013 dbnl / Frits Bolkestein

Matri

Voorwoord

In het voorjaar van 1973 ging ik met een Engelse vriend en collega in Londen, waar ik toen werkte, naar een toneelstuk van Peter Handke: *The ride across lake Constance* (*Der Ritt am Bodensee*). Ik vond het stuk pretentief en vervelend, en wilde in de pauze weggaan. Mijn vriend haalde mij over te blijven want de recensies waren toch zo goed. Ik stemde toe en gaf het stuk later geen aandacht. In oktober van dat jaar werd ik naar Parijs overgeplaatst, waar ik zitting zou nemen in de directie van Shell Chimie. Daar werd, niet lang daarna, *La chevauchée à travers du lac Constance* opgevoerd, met beroemde acteurs en actrices als Delphine Seyrig en Jeanne Moreau. Weer waren de recensies lovend. Ik moest toen denken aan de kleren van de keizer. Zou het niet mogelijk zijn, vroeg ik mij af, een klassiek onderwerp in een klassieke vorm te behandelen en er iets van te maken dat speelbaar was?

Welnu, wie de schoen paste, moest hem maar aantrekken. Ik koos het oerhollandse thema van Floris V, en een van de meest beroemde vormen: het Engelse *blank verse*. Waarom in het Engels? Ten eerste omdat, naar mijn mening, het Engels zich beter voor blanke verzen leent dan het Nederlands met zijn staand of slepend rijm; en, ten tweede, omdat ik door jarenlang verblijf in een Angelsaksische omgeving liever Engels dan Nederlands schreef. Aldus ontstond *Floris, Count of Holland*, in Parijs, tussen oktober 1974 en mei 1975. Het is uitgegeven door

mijn vriend Johan Polak, nu overleden, onder de schuilnaam Niels Kobet, een anagram van mijn achternaam. Waarom een schuilnaam? Omdat ik toen reeds van plan was mijn loopbaan bij Shell te verruilen voor het gladde ijs van de vaderlandse politiek. Ik wilde lid worden van de Tweede Kamer voor de VVD, een partij waarin ik toen niemand kende. Men zou het daar merkwaardig vinden dat iemand vrijwillig afstand deed van een interessante loopbaan; zou die persoon daarnaast moeten erkennen een toneelstuk te hebben geschreven, dan zouden zijn kansen die partij te vertegenwoordigen, zo vreesde ik, tot nul dalen.

Ik heb getracht de kronieken (waaronder vooral die van Melis Stoke) zo nauwkeurig mogelijk te volgen: de dood van Willem II, Roomskoning en vader van Floris V, in West-Friesland in 1256; de twee veldslagen die Floris tegen de West-Friezen heeft gevoerd, de ene uitgelopen op een nederlaag, de andere op een overwinning; Floris' verwickelingen met de bisschop van Utrecht en de gevechten in Zeeland en de Zuidelijke Nederlanden. Historisch zijn ook de bijna onwaarschijnlijke risico's die Floris neemt door nagenoeg de helft van zijn bezittingen te verkwanselen, zijn zoon naar het Engelse hof te zenden en zijn eigen leven in de waagschaal te stellen door zich onvoorzichtigerwijze in de macht van zijn schoonvader Guy Dampierre, graaf van Vlaanderen, te begeven.

Wat mij in die periode - het einde van de dertiende eeuw - vooral trof, was de internationale context. Edward,

bedwinger van Wales, *Hammer of the Scots*, heeft onder zijn bewind de grondslagen van het Engelse recht gelegd. (Zie III, 2) Als hertog van Aquitanië was hij de grote tegenspeler van zijn leenheer Philips IV, bijgenaamd *de Schone*, de raadselachtige zwijger en staatsman van absoluut gezag, overtuigd dat het doel de middelen heiligt. (Zie V, 2) Zowel de Franse als de Engelse koning waren bezig vorm te geven aan hun staat en hun middelen waren niet zachtzinnig. Zij wedijverden om invloed in Vlaanderen, het rijkste land van het christendom, dat door Leliaerts en Clauwaerts werd verscheurd. Ondertussen probeerde Floris zijn aanspraak op de Schotse troon te staven en de Engelse wolstapel naar Dordrecht te halen. Het was de vooravond van de Honderdjarige Oorlog.

Waar draait het stuk om? Een man wiens eerzucht zichzelf, maar bovenal zijn land geldt, die veel tot stand brengt, wordt door zijn succes overmoedig, roept tegenkrachten op die hij niet meer aankan en valt daaraan ten prooi. Het gaat dus om de overmoed waarvoor de Grieken in hun treurspelen keer op keer hebben gewaarschuwd - een les die in de moderne Nederlandse politiek soms vergeten lijkt te zijn.

De Karmelieter broeder, Floris' raadsman, is het enige geheel verzonnen personage. Ik had behoefte aan een waarnemer en commentator, iemand die de rol van het koor in de Griekse tragedie zou kunnen spelen. En in een wending van Sartreïaanse ironie is het juist deze monnik, de incarnatie van gezond verstand, die de aanleiding tot de

moord op Floris bewerkstelligt.

De bankier Nathan heette in werkelijkheid Lambert Vrieze. In de dertiende eeuw vonden voor het eerst in Europa op grote schaal jodenvervolgingen plaats. In 1290 had Edward alle joden bij decreet uit Engeland verbannen; sommigen zijn verdronken bij hun gedwongen overtocht. Niet lang daarvoor waren de joden in York volledig uitgemoord. Van beide gebeurtenissen maakt Nathan gewag.

Floris V is in de loop der geschiedschrijving zeer wisselend beoordeeld. Conrad Busken Huet: ‘Van alle vorsten die vóór Karel V over Nederland geregeerd hebben, is de zoon en opvolger van Willem II de populairste naam gebleven. De sleutel van het voortreffelijke in Floris V moet echter nog gevonden worden. Wij zien Floris zijn land zo goed als verkopen aan een Koning van Engeland; zien hem daarna met dezelfde onbesuisdheid die vorst verraden en het bondgenootschap van een Koning van Frankrijk zoeken; tot hij ten laatste, wanneer hij door verbeurdverklaringen en trouweloosheden zijn Nederlandse edelen verbitterd en vernederd heeft, met een onbegrijpelijke *niaiserie* zich in hun handen stelt. Beminlijk mens naar het schijnt, was hij als staatsman een warhoofd en liet zijn volk slechts burgerwisten na’ (*Het land van Rembrandt*, Amsterdam, 1987). Onze tijdgenoot E.H.P. Cordfunke daarentegen: ‘Graaf Floris heeft tijdens zijn lange bewind op essentiële terreinen zodanige resultaten geboekt dat we hem zonder twijfel een “politicus van

formaat” mogen noemen. (...) Anderzijds kan hij ook roekeloos zijn, met een neiging tot zelfoverschatting. Zijn houding tegenover de Zeeuwse adel en de onderworpen heren van Amstel en Woerden geeft daarvan blijkt. Maar we krijgen nergens de indruk dat graaf Floris naïef was, integendeel, in zijn oplossing van de Stichtse problemen is hij met grote berekening opgetreden. (...) Politiek bedrijven was in de 13e eeuw een schaakspel; graaf Floris beheerste dat spel op intelligente wijze’ (Muiderbergsymposium, Hilversum, 1991). Dit debat zal zich zonder twijfel voortzetten.

Zitten er citaten in het stuk? Zeker. Het adagium *quem deus vult perdere, prius dementat*, dat teruggaat tot het Griekse besef van de verblinding, komt tot uitdrukking in Floris' woorden over de bisschop van Utrecht (‘Wie wordt verdoemd door God / Zal eerst zijn geest verliezen’, II, 1) maar is niet minder van toepassing op Floris zelf. Beatrijs' verzuchting aan het einde van het derde bedrijf (‘Mijn dood, kom snel / Ik wenste wel / Dat ik nooit was geboren’) is een echo van de beroemde passage in Sophocles' *Oedipus Coloneus*. Wat is meer klassiek dan het bodeverhaal waarin van de gevangenneming van Floris wordt verteld? Zowel op de *Ides of March* van Shakespeare's *Julius Caesar* als op een vers van de Ierse dichter William Butler Yeats (‘the falcon cannot hear the falconer’) heb ik teruggegrepen waar de oude heks Floris waarschuwt tijdens de afrit ter valkenjacht. De kenner van Jeroen Bosch zal diens ‘Verzoeking van de Heilige Antonius’ herkennen in de angstdroom van Beatrijs (III, 3). De erotische

raadseldialoog tussen Floris en Machteld ten slotte verwijst naar een passage in *Aus den Memoiren des Herren von Schnabelewopski* van Heinrich Heine.

De strekking van het stuk is zeker van deze tijd: het niet-aflatende getwist om kleine belangen; Edward die de Engelse wol wil gebruiken als economisch wapen tegen Vlaanderen gelijk de Arabische landen het oliewapen nu; de escalerende gevechten en kapingen over en weer tussen Engelse en Normandische schippers; de lichtvaardigheid waarmee veel wordt beraamd; en de onvermijdelijk daaropvolgende ontgoocheling. Zoals de grote Zweedse kanselier Oxenstierna aan de minderjarige troonopvolger schreef: ‘Weet je dan niet, mijn zoon, met hoe weinig verstand de wereld wordt geregeerd?’

Het land dat later Bangla Desh zou heten, is tegen Pakistan opgestaan onder leiding van de charismatische Sheikh Mujib Rahman. Kerstmis 1973 bracht ik een bezoek aan Dacca. Nog zie ik de Shell-agent daar voor mij staan, met uitgestoken arm extatisch roepend: ‘*Sheikh is Sheikh.*’ Voor hem kon Mujib Rahman geen kwaad doen. Een jaar later werd de sheikh vermoord. Hier zegt de karmeliet (1, 1):

Maar weet, de capricieuze massa die nu schreeuwt
Hoeveel zij van u houdt, roept morgen om uw dood
Omdat een heethoofd vlammend tot hen spreekt

Onderwijl maken grotere machten zich gereed om toe te slaan. Wanneer Floris stervende is, spreekt de hertog van

Brabant de onheilspellende slotwoorden:

De Franse koning zond zijn leger naar het Noorden
En Robert van Artois, zijn generaal,
Heeft slag geleverd met de Vlamingen.
Het Vlaamse leger is volledig ingemaakt.
(Fortinbras!)

In juni van dit jaar is het zevenhonderd jaar geleden dat Floris werd vermoord. Om die reden heeft uitgever Mai Spijkers voorgesteld de Engelse tekst te laten vertalen en de vertaling uit te geven. Met dat verzoek heb ik natuurlijk ingestemd.

FB, 1-2-1996

Floris, graaf van Holland

Personages*In volgorde van opkomst*

RODERICK, een oude vazal van Floris
AMSTEL en VELZEN, edelen en leenmannen van Floris
FLORIS, graaf van Holland
KARMELIETER BROEDER, vertrouweling van Floris
NATHAN, bankier in Utrecht
BEATRIJS, vrouw van Floris en dochter van Guy Dampierre
ANTHONY BEK, bisschop van Durham
EDWARD PLANTAGENET, koning van Engeland, graaf van Aquitaine
EDMUND VAN LANCASTER, Edwards broer
MACHTELD, vrouw van Velzen
JAN, hertog van Brabant
GUY DAMPIERRE, graaf van Vlaanderen
FILIPS IV, bijgenaamd de Schone, koning van Frankrijk
PIERRE FLOTE, kanselier van Frankrijk
BISSCHOP VAN UTRECHT
Voetknechten, soldaten en boeren

De handeling speelt zich af in het jaar 1296.

Eerste bedrijf

Scène I

*Een vertrek in het kasteel van Floris
Roderick en een voetknecht*

RODERICK

Dezelfde nacht was het en even koud als nu
Toen Floris' vader veertig jaren her tegen
De Friezen streed en nooit meer is gezien.

VOETKNECHT

En hoe heeft hij zijn dood gevonden?

RODERICK

God zal 't weten
Een nacht verliet hij 't kamp en nooit is hij weerom
Gekomen. Hij moet gestuit zijn op een menigte
Barbaren; en zij, zich niet beseffend wie hij was,
Vermoordden hem ter plekke, regen hem aan 't zwaard
Om daarna spijt te krijgen van hun voortvarendheid,
Die hun het losgeld mis deed lopen.

Hoe jong was hij,
Graaf Willem, toen hij stierf, pas achtentwintig,
Terecht beweend door ieder die hem kende,
't Was niet voor niets dat hij werd uitverkoren
Tot keizer van 't Heilig Roomse Rijk.
Verfijnd en elegant was hij, en zelfbeheersing,
Gecombineerd met hoflijkheid, behoorde tot

Zijn grootste deugden. Slechts één zoon liet hij na,
Graaf Floris, die toen net geboren was.

VOETKNECHT

En was zijn oom toen niet regent van Holland?

RODERICK

Ja,
Maar slechts twee jaar, toen is hij omgekomen,
Werd van zijn paard gestoten tijdens een toernooi.
Gelukkig had hij voor zijn dood beklonken dat Floris
Zodra hij zestien werd in 't huwelijk treden zou
Met Beatrijs, de dochter van graaf Guy, de graaf
Van Vlaanderen, teneinde eenheid te creëren
In deze landen die dezelfde voertaal hebben.
Rampzalig was zijn dood; zijn zuster, die daarna
Zijn plaats bezette, trok onheil aan van alle kanten.
De machtigen verscheurden onderling het land,
Vermorzelden de zwakken en de armen. De steden
Omringden zich met dikke muren, het gezag
Was weg en wetteloosheid heerste. En het kind,
Pas twaalf jaar oud, was nu al graaf van Holland -
In d'ogen van de adel veel te jong.

Het eerste dat hij deed was luide proclameren
Dat hij voornemens was zijn vaders dood te wreken.
Hij leende geld, en huurde mannen in; toen trok
Het slecht geleide leger de moerassen in -
De woonplaats van de Fries. Een vreselijke fout:
De Friezen doodden niet alleen zijn hele leger

Maar maakten ook dat boeren, stad en adel
 In opstand kwamen in zijn eens zo vredig land.
 En toen vertoonde Floris onverwachte sluwheid.
 Hij liet de steden in hun waarde en breidde zelfs
 Hun rechten uit, waardoor ze medestanders werden,
 Door dankbaarheid aan hem verplicht. En ook de boer
 Bevocht hij niet, maar koos de mannen onder hen
 Die door hun rijkdom en gezag hun streek
 Beheersen konden. Ridder sloeg hij hen en kreeg
 Op die manier de steun van vastberaden vrienden
 Als tegenhangers voor de starre edelen
 Die sinds die tijd van wrok en moord vervuld zijn.

De mannen die u daar ziet binnenkomen zijn
 De leiders van die valse bende van verraders.

Amstel en Velzen op

AMSTEL

Vertel graaf Floris dat we spoorlags zijn gekomen,
 Gehoor gegeven hebben aan zijn wens. Gaat heen,
 Wij willen nu alleen zijn tot uw heer bereid
 Is zijn voormalige gelijken te ontvangen.

Roderick en voetknecht af

VELZEN

Beheers u, Amstel.

AMSTEL

Daartoe ben ik niet in staat.
 Niet lang geleden was ik onafhankelijk en vrij,
 Geen graaf of hertog was ik iets verplicht.
 Ik ben zo dwaas geweest me mee te laten slepen
 Door Utrechts bisschop in een hopeloze strijd.
 Toen Floris me te hulp schoot moest ik duur betalen:
 Hij dwong mij al mijn land aan hem te geven.
 Ik kreeg het terug, maar dan als leen, en werd
 Op dat moment een dienaar van zijn ongeremde trots.

VELZEN

Dit lot heeft niet slechts u getroffen, maar ook mij
 En met ons vele and're edelen: we moesten ons
 Verzoenen met een nieuwe, nederige rol.

AMSTEL

Was dat het enige geweest, dan had ik mettertijd
 Geleerd de last te dragen. Hij tartte me nog meer:
 Gaf opdracht mijn neef Jan ter dood te brengen.
 Toen Jan een pachter van zijn land verjoeg, een boer
 Die door de graaf was opgestookt, en waagde om
 Mijn neef voor het gerecht te dagen. En het gerecht
 Was angstig voor de graaf: toen Jan zijn zaak verloor,
 Verloor hij ook zijn zelfbeheersing, trok zijn zwaard
 En bracht de boer en ook de rechter om het leven.
 Voor deze daad liet Floris hem zijn hoofd verliezen.

VELZEN

Uw neef is altijd al wat ondoordacht geweest.

AMSTEL

Misschien heeft u gelijk, maar wie kan het verdragen
Dat lage boeren zelfs hun rang en stand ontstijgen,
Gelijken worden van degenen die aan de
Voorzienigheid hun privileges danken? De graaf
Heeft zo zijn eigen mening, riddert veertig pummels.
Geen wonder dat de keurlen hem met blinde trouw
Vereren als hun God.

VELZEN

Vergeet ook niet:
Tevreden boeren plegen minder snel verzet
En zijn bereid meer pachtgeld te betalen.

AMSTEL

Wees niet zo laf - hoe kan ik ooit vergeten dat hij
De dochter van mijn neef verlaagde tot zijn hoer?

VELZEN

Als ik me goed herinner, mishagde het haar niet.

AMSTEL

Wacht u maar af, jongmens: u heeft een mooie vrouw.
Misschien zal Floris straks een opdracht voor u hebben
En moet u ver van huis en haard en is bij thuiskomst
Het vuur dat voor u smeulde in uw huwelijksbed
Nu door een ander opgestookt, zodat
U horens draagt.

VELZEN

Mijn God, hoe kunt u dat nu zeggen ...

AMSTEL

Wees stil! Daar komt de graaf, met die vervloekte monnik.

Floris en de broeder op

FLORIS

Ik dank u beiden voor uw onverwijde komst
 Op mijn verzoek, ondanks de dag en 't late uur,
 Want zag men ooit een nacht zo guur als deze, maar
 Men moet het ijzer smeden als het heet is.
 Het juiste ogenblik wordt door het lot bepaald.
 En dat is deze nacht, want ik verwacht bezoek.
 De bisschop stuurt mij Nathan, zijn bankier, de jood.
 Ik weet dat u geen grond heeft tot genegenheid
 Voor Utrechts bisschop, en ik weet dat u vooral,
 Mijn trouwe Amstel, hem de schuld geeft van 't verlies
 Van al uw privileges. Dit is het moment voor wraak.
 U kunt uw grondgebied vergroten met zijn land.
 Mijn plan is dit.

U weet dat zijn gedrag niet steeds
 Een bisschop waardig is, en dat zijn zucht naar macht
 En rijkdom vaak zijn geld, zijn mannen en krediet
 Te boven ging. En daarom is de jood van nut
 Voor Christus' erfgenaam in deze streken.
 Dat is waarom ik u met spoed heb laten komen.

Het water staat de bisschop zo hoog aan de lippen
Dat hij de jood gestuurd heeft om te onderhandelen.
Een lening wil hij, en al ben ik niet zijn vijand
Zijn vriend ben ik al evenmin, ik ondermijn
Zijn machtspositie.

Hij wil geld - ik leen hem dat.
Maar zonder borg doen wij geen zaken: ik beding
Als zeker onderpand dat hij me terugbetaalt
Zijn twee voornaamste burchten, twee van zijn kastelen.
Ik vraag u die zolang voor mij bezet te houden,
Tot hij zijn rekening niet meer betalen kan,
Wat voor het jaar voorbij is het geval zal zijn.
Als appels vallen zij straks in mijn schoot
En zullen voortaan deel van mijn domeinen zijn.

AMSTEL

U zei dat wij, niet u, gebied zouden verwerven.

FLORIS

Dat deed ik en dat zal dan ook geschieden.
Want deze burchten vallen u ten deel:
U heerst daar uit mijn naam maar mag de opbrengst innen.

AMSTEL

Zijn burchten liggen al te ver van mijn gebied.
Stel dat de bisschop mij probeert te isoleren?

FLORIS

Hoe kan hij dat? Wanneer hij weet dat ik het ben

Die nu zijn beurs en straks hemzelf de keel afsnoert?

VELZEN

Het lijkt mij een goed plan. Ik zal met groot genoegen
Mijn schoenen snijden uit des bisschops huid.
En wat zegt u, mijn vriend?

AMSTEL

Ik ben het met u eens:
Geen risico - geen winst. Ik ben van de partij.

FLORIS

Een goed en wijs besluit. Ga ieder nu uws weegs
Tot ik u roepen laat.

Amstel en Velzen af

Uw nichtje laat u groeten!

BROEDER

Die laatste woorden had u voor zich moeten houden.
Men moet geen mosterd smeren in een open wond!

FLORIS

Ik weet dat het niet moet, maar o ik haat die man,
Verscheurd tussen zijn hebzucht naar 't bezit
Van Utrechts bisschop en zijn haat voor mij.
Hij is niet te vertrouwen, die verraderlijke slang.
Hij valt mij aan zodra ik hem de rug toekeer

En laat zijn gif diep in de wonde trekken. En toch,
Een bruikbaar mens, want zo bezeten van inheligheid
Dat hij in elk soort aas zal bijten voor gewin.
U zag hoe gretig hij met Velzen meeinging.
Die arme Velzen, zo een goedgegelovig man!
Het staat me tegen dat ik hem gebruiken moet.

BROEDER

Het is verkeerd geen rekening te houden
Met mannen die uw vijand zijn, of kunnen worden.
U heeft te veel vertrouwen, zoon. Ik weet het: sinds
Uw eerste nederlaag in dat moeras tegen
De Friezen, heeft u zich beijverd om de macht
Die u nu heeft te stutten en versterken.
Ik weet dat u de steden heeft gebruikt tegen
De ontevredenheid van de getarte adel
En dat u als beschermer van de boerenzaak
Hen ook gebruikte om de adel te beletten
Zijn oude privileges te herwinnen.

Maar weet, de capricieuze massa die nu schreeuwt
Hoeveel zij van u houdt, roept morgen om uw dood,
Omdat een heethoofd vlammend tot hen spreekt,
Beloften doet van nieuw en groter voordeel.
Want macht berust tenslotte slechts op een idee
Dat is geboren in de menselijke geest
En is dus kwetsbaar, houd dat goed voor ogen.

FLORIS

U heeft gelijk zoals altijd. Mijn taak is zwaar,
 Zo moeilijk dat ik mij wanhopig af kan vragen
 Of ik mijn plannen ooit tot stand zal brengen.
 Ik moet in mijn gebied de wens der steden steunen
 Naar welvaart en bestendigheid; maar toch,
 Als zij zich wagen te onttrekken aan mijn macht,
 Aan mijn gezag en feodale heerschappij,
 Dan moet ik snel zijn, toeslaan, anders zal
 De ziekte zich verspreiden. Achttien jaren her
 Heb ik daarom die nieuw verworven stad,
 Opstandig Amsterdam, in brand gestoken.
 En dus moet ik de adel die ik nodig heb
 Voor 't temmen van de trotse nieuwe steden
 Niet breken, maar bedwingen en voorkomen
 Dat zij gaan samenzweren in 't geniep.
 Daarom ben ik de vriend van alle boeren,
 Versterk hen in hun nederige rechten,
 Bescherm hen tegen grenzeloze hebzucht,
 Het machtsmisbruik en de brutaliteit van hen
 Wier landen zij bewerken, zoals toen
 Met Amstels neef, die liederlijke bruit.

Dit zijn drie elementen die ik steeds
 In heen en weer verschuivend evenwicht moet houden,
 Maar deze zaken zijn nog slechts de helft van wat
 Ik wil. Nog moeilijker is juist het andere deel,
 Omdat het gaat om zaken buiten onze grenzen.
 Mijn eerste streven moet nu zijn het graf te vinden
 Waarin de vader ligt die ik nooit heb gehad,

Die onfortuinlijk stierf, nu veertig jaren her.

En daarom zal ik weldra Friesland binnentrekken
 Zodat ik eindelijk de schaamte uit kan wisselen
 Die mij geviel toen ik pas achttien jaren oud,
 Onvoorbereid en met te weinig mannen,
 Verslagen werd door gindse meute schooiers.

Hiertoe moet ik mijn greep versterken op de bisschop.
 U weet wat ik beoog, en zeker zal ik slagen,
 Omdat ik op inheligheid van mensen bouw,
 De meest betrouwbare fundering.

Dit is slechts
 Een voorzet voor de zwaarste taak die ik mij stel:
 De noodgedwongen oorlog tegen Vlaanderen,
 Het rijkste land der christelijke wereld.
 Graaf Guy probeert zijn invloed uit te breiden
 In Zeeland, mijn domein waar hij op aast
 En waar hij heel geniepig haat en tweedracht zaait.

Maar zonder hulp van buitenaf kan ik de macht
 Van Guy Dampierre niet breken en verslaan.
 En daarom wil ik mij verbinden met de koning,
 Met Edward, hamer van de Schotse clans.

BROEDER

Mijn zoon, de taak die u zichzelf heeft opgedragen
 Is te omvangrijk voor een mensenleven.
 Beperk uzelf tot wat besloten ligt binnen
 De grenzen van uw eigen land. 't Is groot genoeg.

FLORIS

En afzien van de Friezen, en mijn vaders graf,
En Vlaanderen en ook van Utrechts bisschop?

BROEDER

Ja, inderdaad - en overschrijd de grenzen niet
Van dat wat haalbaar is.

FLORIS

Ik zal geen vrede kennen
Zolang mijn vaders lichaam niet begraven ligt
In de gewijde grond.

BROEDER

Dan moet u gaan.

Roderick op

RODERICK

Mijn heer! Ik meld de komst van Nathan de bankier.

FLORIS

Roep hem maar binnen.

Roderick af, Nathan op

Welkom, Nathan, op een nacht Zo bitter koud als ik mij niet herinneren kan.

NATHAN

Mijn heer!

Ik breng de complimenten van de bisschop.
Hij spreekt zijn hoop uit dat het u naar wens gaat.

FLORIS

Ik ken de reden dat u hier gekomen bent.
Ik ken uw meester goed, en u waarschijnlijk ook.

Een bisschop is een man van God en hoort
Een scepter in zijn rechterhand te dragen
Waarmee hij alle schapen van zijn kudde dwingt
De grenzen van de Kerk te respecteren.
En in zijn linkerhand heeft hij het Heilige Boek
Waarin Gods Heilige Wetten staan geschreven,
De Wetten die hij tot zijn schapen preekt om hen
Hun plichten in te prenten die men heeft tot God
En medemens.

Maar dat is niet zoals uw heer
Zich heeft vertoond, want in zijn rechterhand houdt hij
Het zwaard: hij rooft en plundert, brandt en moordt
Waar hij niet krijgen kan wat hij begeert
Door simpel 'excommunicatie' uit te roepen.
En in zijn linkerhand houdt hij een beurs waarin
Hij al het geld verzamelt dat de kleine lieden
Aan hem en aan zijn priesters hebben afgestaan
Opdat zij bidden voor de redding van hun ziel.

Maar hoeveel geld ook afgetroggeld wordt
Van deze mannen en hun nederige vrouwen,
De beurs is nooit genoeg gevuld en altijd vraagt
De bisschop meer dan zij ooit kunnen geven.
En daarom bent u hier. Hoeveel heeft hij nu nodig?

NATHAN

Mijn heer, ik ben een simpele bankier en ook
Een jood die niet bekend is met de wijze
Waarop een christelijke bisschop zich gedragen moet,
Maar des te beter ken ik zijn behoefte
Aan vijftwintigduizend pond in goud.

FLORIS

Aan wat?

NATHAN

Aan vijftwintigduizend pond.

FLORIS

De bisschop moet getroffen zijn door waanzin!

NATHAN

Nee,
Door waanzin niet, hij wenst zijn stad, zijn kathedraal
En ook zijn hof meer luister te verlenen.

FLORIS

U houdt een lieflijk masker voor een tronie
Die enkel eerloosheid en hebzucht toont!

NATHAN

Mijn heer!

FLORIS

Maar, 't lijkt me niet dat u mij nodig heeft
Om uit te vinden hoe het met de mensheid staat.
U bent bankier, u weet wat mensen drijft
En wat de grond voor al hun daden is.

Ik heb het geld waarom uw meester heeft gevraagd.

NATHAN

Mijn heer!

FLORIS

Maar ik zal rente willen krijgen
En ook een borg dat hij mij terugbetalen zal.

NATHAN

Mijn heer, en wat zijn hiervoor uw condities?

FLORIS

Als borg verlang ik twee van al zijn burchten.
Als rente vraag ik twee procent per maand.

NATHAN

Uw christelijke wetten laken dat soort rente
Als woeker, en het is niet toegestaan!

FLORIS

Is Nathan nu de hoeder van de wetten waaraan
Een christen zich gehouden acht? Krijgt de bankier
Geen aandeel van de rente die door zijn handen gaat?
Een woekeraar, dat kan men mij niet noemen.
De bisschop onderschrijft een schuldbekentenis,
Belooft dat hij in één jaar zal betalen
De som van eenendertigduizend pond.
Dan stuur ik hem het geld dat hij verlangt.
De winst wordt tussen ons gelijkelijk gedeeld.
Dus één procent per maand voor elk van ons.
Ik denk dat zelfs een jood als u zijn neus
Niet ophaalt voor een regeling als deze.

NATHAN

Ik bid u, waarde heer, wilt u mij nu verschonen
Ik ga de bisschop kennis geven van dit plan.
Uw voorstel moet ik nader bestuderen.

FLORIS

Natuurlijk moet u dat. Kom, vader, laat ons gaan.

Floris en Broeder af

NATHAN

De diepe minachting die doorklinkt in die woorden:
‘Een jood als u’; hoe hevig is hun haat.
Eerst zwaaien ze met christelijke wetten,
En dan zijn wij, het voorwerp van hun wrok, verplicht

Een uitweg te ontdekken uit diezelfde wetten
Die zij beweren Heilig te vereren.
Toen wij net in dit land gekomen waren,
Was handel drijven voor ons middel van bestaan.
Toen zij de nering van ons over wilden nemen,
Bleef ons niets anders dan ons in te perken,
En slechts bankiers te worden, daar ze vreesden
Dat wij gewiekster waren in de handel -
Een angst die zeker uitgekomen was.
Wij joden worden nu door christenen gedwongen
Het werk te doen dat hun de Kerk verbiedt.
Maar wij zijn hier tenminste veilig, kunnen rustig
De kost verdienen en de stille weg vervolgen
Die vele generaties voor ons hebben afgelegd.
Hoe anders was de toestand ooit in Engeland.
Daar werd mijn stam gezien als slaven van de kroon,
En kreeg bescherming van de Britse koning.
En hij, als dank voor al zijn goedertierenheid,
Vroeg leningen waaraan geen rente was verbonden.

Toch schikten zij zich, droegen stil de last
Die God hen op de schouders legde. Maar helaas,
Het volk werd opgestoot door lage, valse leugens.
Men sprak van rituele moord en vuige lusten.
In razende onwetendheid verbrandde men
Hun vrouwen, kinderen, hun huizen en hun boeken,
Zoals in York, niet lang geleden, toen
Slechts honderd mensen aan het bloedbad in het getto
Ontkwamen en hun toevlucht zochten in 't kasteel,
Alwaar zij liever zelfmoord pleegden dan te sterven

Door toedoen van de woeste schuimbekkende meute
Die buiten stond te schreeuwen om hun bloed.

Maar nu is er geen mens meer van ons volk
Die leeft te midden van dat somb're ras,
Verdreven zijn zij allen. Eerst werd hun gevraagd
De rekening voor Edwards reis naar Aquitaine,
Zijn grondgebied in Frankrijk, te voldoen.
En toen ze arm geworden waren, zonder nut
Voor zijn zeer christelijke majesteit, besloot
De Koning dat hij zich zou wenden tot bankiers
Afkomstig uit Italië, uit steden als Florence,
Van christelijk geloof. Dus werden ze verbannen
En alle schuld die 't opgetogen volk
Aan de gehate joden had, werd kwijtgescholden.
Zo won hij liefde van zijn onderdanen
En stroomde goud zijn lege schatkist in.
Mijn broeder Aaron hoorde bij de joden
Die toentertijd in Londen woonden en die
Met een schip de Theems af wilden varen
Om het bevel des Konings op te volgen.
De kapitein liet 't schip voor anker liggen
Tot het bij eb bleef steken in het zand
En tartte toen de joden met hem rond te lopen,
Maar toen hij zag dat het getij zou keren, ging
Hij snel terug naar het schip en vroeg zijn mannen
Een touw te werpen om hem op te trekken.
Mijn broeder en zijn vrienden werden opgeslokt,
Verdronken in het kolkend, schuimend water.

Zou Nathan moeten schromen voor een daad
Die voor de ondergang zal zorgen van die dwaas,
Die wrede paljas die in Utrecht bisschop speelt?

Nathan af

Scène II

*Het vertrek van Beatrijs
Beatrijs. Floris op*

FLORIS

Mijn allerliefste vrouw... Wat spijt het mij
Dat zaken van het hoogste politiek belang
Mij niet vergunnen zoveel tijd als ik zou willen -
En ook zou moeten - met u door te brengen.
Geen man mag ooit zijn vrouw negeren. Ik hoop
Dat u het mij vergeeft. U weet, ik dien
Vooral ons land en daarom ook uzelf.

BEATRIJS

Ik ben de dochter van de graaf van Vlaanderen
En daarom sinds mijn jeugd gewend aan het leven
Dat vrouwen van mijn stand geacht worden te leiden.

FLORIS

Uw liefde en uw trouw zijn steeds een bron van kracht,
Maar ik kwam niet om over mij te praten,
Ik wilde weten hoe het met u gaat
Nu u opnieuw een kind van mij verwacht.

BEATRIJS

Zes maanden duurt het nog voordat ik zal bevallen.
Het is nog vroeg. Maar nu voel ik me goed.

En de bevalling is het zwaarste niet.
Maar wel wat volgt. Al zeven keer heb ik een kind
Gedragen, waar slechts Margaretha nog van leeft.
God geve mij een zoon en dat hij leven zal!

FLORIS

Een zoon! Het moet een zoon zijn! Leven moet hij.
De fakkel overnemen als ik sterf. U weet,
Dit land erkent geen vrouwelijke erfgenaam
En in het verleden heeft gebrek aan zonen
Geleid tot twist, verdeeldheid en miserie.
Dit is vooral belangrijk, daar uw vader,
Graaf Guy Dampierre, zijn invloed wil vergroten
In Zeeland, waar zijn afgezanten valselijk beloven
Dat hij met goud en hulptroepen zal komen
Wanneer ik aanval om mijn erfrecht op te eisen.

BEATRIJS

Mijn heer, het zou ook laster kunnen zijn
Dat hij de rust en orde wil verstoren
Op deze barre eilanden van mist en modder.
Wat baat hem haat en tweespalt aan de grenzen
Die tussen u en hem getrokken zijn,
Als in het Zuiden Frankrijks koning, Filips,
Die schoon van uiterlijk maar laag van aard is,
Zowel zijn taal als hof wil laten overheersen,
En met zijn hebberige handen graaien wil
In rijkdom die verworven is door vlijtig zwoegen
Van nederige burgers die in Vlaanderen wonen.
En waarom zou mijn vader meer gevaren zoeken

In plaats van te proberen met zijn schoonzoon
In het Noorden goed bevriend te blijven?

FLORIS

Omdat, mijn liefste, hij de hulp van Engeland
Niet missen kan om Frankrijk te bestrijden.
Hij weet dat ik met koning Edward een verbond
Wil sluiten en is bang dat ik hem zal beroven
Van zijn geliefde handel - wol uit Engeland -
Die in zijn steden weer tot laken wordt geweven.
Hij wil de omvang van mijn land verkleinen,
Zodat het onaantrekkelijk voor Edward is
Om mij als vriend en bondgenoot te hebben.

BEATRIJS

Kunt u niet elk de helft van al die welvaart nemen?
Wat is de zin van vechten, want de helft, in vrede,
Is meer dan overblijft wanneer u alles krijgt,
Maar ziet hoe zij verdwijnt zodra zij door de oorlog
Verdreven wordt naar vreedzamer gewesten.

FLORIS

Mijn lieve Beatrijs - de koning van Brittannië
Verdiert het grootste deel van al zijn welvaart
Aan de belasting die hij heft op alle wol
Die naar het buitenland wordt uitgevoerd.
En dus wordt heel zorgvuldig door zijn officieren
Gekeken of de wol zoals hij heeft bevolen
Op één bepaalde plaats verhandeld wordt.
En daarom kan óf Guy óf ik, niet beiden,

De favoriet van Edward zijn.

Nu moet ik gaan.

Want ik heb veel te doen. Verzorg u goed
En ook de vrucht die in uw buik zich roert.
Want het is Hollands toekomst die u draagt.

Floris af

BEATRIJS

Wat bitter lot

De vrouw te zijn

Van vorst of edelman.

Een hard bestaan

Vol strijd en pijn

En liefde in de ban.

Mijn man bestrijdt

Mijn vaders heer

Ik zit daar tussenin.

't Gaat om het recht

Over en weer

Maar mij ontgaat de zin.

Tweede bedrijf

Scène I

*Een vertrek in het kasteel van Floris
Floris en de broeder; Amstel en Velzen; Roderick*

FLORIS

Zoals ik u al eerder heb gezegd,
Zie ik geen kans om oorlog te vermijden
Met Guy Dampierre. Want hij lijkt vastbesloten
Om Vlaanderen in 't ongeluk te storten.
Het dodelijk gevaar dat Frankrijk vormt
Waardoor zijn veiligheid en welvaart wordt bedreigd
Voldoet hem niet, hij zoekt nu strijd met mij.
Hij wil de eilanden van Zeeland binnentrekken
Die tussen hem en mij een buffer vormen.

VELZEN

Waarom zou hij zo onbesuisd te werk gaan?

FLORIS

Ik zie dat u nog niet bent ingewijd;
De kronkelpaden van diplomatie niet kent.
De macht van Frankrijks leger kan hij zonder hulp
Niet stuiten. Maar met steun van Engeland
Kan hij een dijk opwerpen tegen Frankrijks vloed.
Dus is hij bang dat het verbond dat wij
Met Edward zullen sluiten, hem beroven zal
Van 't onbetwiste voorrecht dat hij vroeger had:

De steun en gunst van 't Engels vorstenhuis.
Dit steekt, en zet hem aan tot preventieve oorlog.

AMSTEL

En het verbond dat u voor ogen had?

FLORIS

Daar zult u nog van horen. Roep hem binnen.

Roderick af

Roderick weer op met Antony Bek, bisschop van Durham

RODERICK

Mijn heer, ik kondig aan: de bisschop Antony.

Roderick af

ANTONY BEK

Ik kom de goede wensen overbrengen, heer,
Van Englands koning aan de graaf van Holland.
Hun beider landen grenzen aan de zee
Die hun domeinen scheidt, maar ook verbindt
In vredig handel drijven, en er zo voor zorgde
Dat een natuurlijk bondgenootschap is ontstaan.
Wij zijn bevriende landen, heersers over zee,
En vormen een belemmering en hindernis
Voor Filips en zijn grenzeloze vechtlust.

FLORIS

Uw woorden klinken goed, maar wij zijn niet alleen
Aan deze zijde van de nauwe zee.
Wij hebben burenen in het Zuiden, Vlaanderen.
U heeft er zeker van gehoord: de steden
Staan zeer hoog aangeschreven bij uw koning.

ANTONY BEK

Jawel, jawel, wij handelen zeer veel in wol
Met deze noeste steden. En met veel gewin.
Maar kunnen wij u ergens mee van dienst zijn?

FLORIS

Ik vraag de koning al zijn wol naar ons te sturen.

ANTONY BEK

Is dit de reden dat u mij heeft laten komen?

FLORIS

Niet helemaal - ik weet heel goed dat koning Edward
Zijn wol geen andere bestemming geven zal
Alleen omdat ik het hem vraag. Ik ben bereid
Hem ongekende voordelen te bieden
Om dit verbond voor hem aantrekkelijk te maken.

ANTONY BEK

Wat zijn de voordelen die u bedoelt, mijn heer?

FLORIS

Mijn enig kind, mijn dochter Margaretha,
Is veertien jaren oud, en koning Edwards zoon,
Alfonso, zoekt een vrouw. Ik bied mijn dochters hand.
Haar bruidsschat zal bestaan uit half mijn rijk...

AMSTEL

Maar heer!

FLORIS

...Als ik mocht sterven zonder zoon als erfgenaam.

ANTONY BEK

Uw dochters hand en half uw rijk in ruil voor al
De wol van Engeland?

FLORIS

Nee, nee - ik wil nog meer.

ANTONY BEK

Ik had al het vermoeden dat er meer zou zijn.

FLORIS

U weet dat Schotlands troon nog niet is opgeëist
Vanaf de tijd dat d'oude koning is gestorven.
Het is de taak van Edward te beslissen,
Te kiezen tussen clans die nu elkaar de troon
Betwisten en de wapens laten kletteren.
Ook ik maak aanspraak op de troon van Schotland,
Daar Ada Huntingdon mijn grootma was.

Zij was de zuster van de Schotse koning.

Laat Edward mij in deze zaak terzijde staan
Als derde deel van onze overeenkomst
Die ons tot sterke, trouwe vrienden maken zal.

AMSTEL

Mijn heer, ik denk...

ANTONY BEK

Uw voorstel is de moeite waard
Maar niet eenvoudig te bereiken, heer.
Sta toe dat ik me terugtrek, naar de koning ga
Om hem verslag te doen van dit complexe plan.

FLORIS

U heeft gelijk, breng hem mijn beste wensen over.

Antony Bek af

AMSTEL

Dit gaat te ver mijn heer... Gaat u een tweede maal
Mijn eigendom vergooien zonder zelfs
Mijn toestemming te vragen... zonder overleg...
U doet of ik geen waarde heb... U doodde Jan,
Mijn neef... U heeft mijn nicht tot hoer gemaakt...

VELZEN

Vergeet wat in 't verleden is gebeurd!

AMSTEL

O God, dit gaat te ver... U steunt de lage boeren,
 Ellendigen, die mijn onsterfelijk erfrecht
 Niet wensen te erkennen... uw bijl slaat gaten in
 De wortel... van de eik van de gevestigde
 Belangen. En u laat mij bijten in het stof...

VELZEN

Maar overdrijft u niet - ook u heeft deel gehad
 Aan de welvarendheid die met de vrede komt.

AMSTEL

Ga heen met uw welvarendheid, ik eis mijn recht!
 O God, dit gaat te ver! Ik ben slechts een pion!
 U gooit mijn land te grabbel in 't akkoord
 Zodat u Englands wol krijgt die u zo begeert,
 Gebruikt mijn land opdat Alfonso's lust
 Naar Margaretha aangewakkerd wordt.
 U geeft me bitter brood te eten, maar er komt
 Een dag dat ik u tegemoet treedt als een man
 En u zal laten stikken in uw wol.

Amstel af

VELZEN

Mijn heer, ik hoop dat u hem kunt vergeven
 Voor deze plotselinge uitbarsting van wrok.
 Ik weet dat hij het niet bedoelt zoals het klinkt.
 Hij is een zeer opvliegend man, maar even snel

Zal hij zijn hatelijke woorden weer betreuren.

FLORIS

En niet alleen opvliegend, zoals u dat noemt,
 Hij heeft ook niet begrepen wat ik heb gezegd:
 Mijn halve rijk - en daaruit maakt hij op
 Dat het de grond betreft die hij in leen bezit.
 Daarbij vergeet hij dat mijn grond veel groter is.
 Maar u, u bent zijn vriend en zijn vertrouweling,
 Probeer de storm die in zijn geest woedt te kalmeren.
 Of liever: vraag uw vrouw of zij haar charme
 En glimlachende schoonheid wil gebruiken.

VELZEN

Mijn Heer, ik denk...

FLORIS

Ach, pak het aan zoals u wilt.

Velzen af

BROEDER

U speelt gevaarlijk spel. U hebt veel te verliezen.
 Uw winst zou niet zo zeker zijn, want alle wol
 Die hier ten verkoop aangeboden wordt
 Vindt elders even snel een stapelplaats.
 Hoe kan de Schotse troon voor u belangrijk zijn?
 En waarom jaagt u zulke verre doelen na?

FLORIS

Ik weet dat Edward nooit bewust zal overwegen
 Mijn aanspraak op de Schotse troon te steunen.
 Hij wil zijn invloed niet verspelen bij de clans
 Door steun te geven aan een man van buitenaf.
 Maar als ik zulke hoge eisen stel
 Krijgt hij de kans zijn goede wil te tonen
 Door tegemoet te komen aan mijn andere verlangens.
 Hij zoekt natuurlijk tegenwicht voor Vlaanderen,
 Dat dienstig zijn moet aan de welvaart van zijn rijk.
 Zijn geld en vriendschap kan ik node missen.
 Een bondgenootschap ligt dus voor de hand.

Maar er is nog iets waar u niet van weet.
 U schijnt te denken dat ik nooit een zoon zal krijgen.
 Wel, Beatrijs, mijn vrouw, verwacht opnieuw een kind.

BROEDER

God zij gedankt. En moge het een zoon zijn
 In deze tijden van onzekerheid.
 Want anders wordt de net herwonnen rust bedreigd
 Door toedoen van een zwakke vrouwenhand.
 Maar stel dat het een meisje is, of dat het sterft?
 Het zou de eerste keer niet zijn!

FLORIS

Als dat gebeurt,
 En God verhoede het - Hij zou me moeten gunnen
 Waar ik al jaren bitter naar verlang
 En wat het beste voor mijn land zou zijn -

Als God mijn wens weer niet verhoren wil
 Of als de koning van Brittannië zijn woord breekt -
 Zoek ik mijn toevlucht bij de Franse koning,
 Die nooit een kans voorbij laat gaan om Vlaandere
 Te sarren en die rijke steden in te palmen.

BROEDER

U schijnt te denken dat een bondgenootschap
 Als een versleten jas kan worden weggedaan.

FLORIS

Ach Vader - inderdaad speel ik een dodelijk spel.
 De risico's zijn groot, maar de beloning ook.
 Waar het om gaat is eten of gegeten worden
 Door wie de sterkste, snelste, slimste is.
 Denk aan de vruchten, rijkdommen en roem
 Die Holland zou verwerven als ik erin slaag
 Om hier een stapelplaats voor wol uit Engeland
 Te stichten en mijn slag te slaan ten koste van
 Die sluwe oude vos, de vader van mijn bruid.

Ga zien hoe Amstel vaart en praat met hem
 En tracht zijn ergste woede te bedaren.

Broeder af

De broeder slaat de angst nu om de keel Want hij is bang dat ik te hoog zal grijpen.
 Misschien terecht. Het is niet al te lastig

De bisschops duimschroeven wat aan te draaien, Een Fries verstand proberen bij te brengen, Maar het is heel wat anders te proberen De rijkdom en de macht van Vlaanderen te tarten En deze hachelijke poging te baseren Op glibberige drek, want elke overeenkomst Met koningen van Frankrijk of van Engeland Is even onbetrouwbaar als het stinkende moeras. Onenigheid zal onderwijl in het verborgene Als koudvuur rotting en bederf verspreiden Door toedoen van de graaf van Amstel. Misschien moet ik de woorden van de broeder Ter harte nemen. Maar wat is mijn kans, Mijn mogelijkheid om ooit nog Guy te pakken, Mijn wezen en identiteit te vestigen En tegenstellingen te overwinnen, En in een klap dit land, de Hollandse gewesten, Ver boven al zijn burens te verheffen, Te maken tot een spil en draaipunt van de handel Die over zee van Noord naar Zuid gevoerd wordt En over de rivier van Oost naar West. Een vrij en open trefpunt voor de markt, Waar kooplui, waren, nering...

Velzen op

VELZEN

Hier is Nathan,
Hij brengt een boodschap van de bisschop.

FLORIS

Welke boodschap?

VELZEN

Al vele jaren hebben mensen in zijn land
 Gespaard, bedragen die ze konden missen,
 Een stuiver hier, een centje daar, om mee te helpen
 De kosten te betalen van een kruistocht tegen
 De ongelovigen, een allerlaatste poging om
 De Turken te verjagen uit het Heilige Land.
 Dit geld was op een plek gelegd die veilig leek
 En heilig: hetzelfde klooster waar de bisschop
 Beweert zijn ziel en geest te louteren
 In eenzaamheid en een eenvoudig leven
 Als ware hij een monnik. Al 't vertrouwen
 Dat mensen in hem stelden is geschonden.
 De schat, die was gegroeid tot een enorm bedrag,
 Is weg. En niemand weet wie verantwoordelijk is.
 De onbekwame bisschop heeft door wanbeheer
 Tot deze misdaad aangezet; tot het verduisteren
 Van 't heilig kapitaal.

FLORIS

Wie wordt verdoemd door God
 Zal eerst zijn geest verliezen. Wie had kunnen denken
 Dat het zo snel gebeuren zou.

VELZEN

Wat moet ik doen?

FLORIS

U moet zich klaar gaan maken om met Amstel samen
 De burchten die mijn pand zijn te verdedigen.
 Nu kan de bisschop niet meer hopen dat hij ooit
 Zijn schulden aan mij afbetalen kan, en dus
 Zal hij misschien uit wanhoop naar de wapens grijpen
 Om zijn bezit weer terug te krijgen. Ga nu heen.

VELZEN

Wat moet ik met de jood?

FLORIS

Verzoek hem hier te komen.

Velzen af

Nathan op

Met welke woorden, Nathan, kwam hij naar u toe, Toen er ontdekt was wat hij had gedaan?

NATHAN

Mijn heer, hij weet van wanhoop niet meer wat te doen.
 ‘Bij Christus, onze Heer, dat zei hij tegen mij.
 ‘De joden hebben Christus omgebracht,’ zei ik.
 ‘Heb medelijden,’ smeekte hij. En ik zei toen:
 ‘En welke christen had met ons ooit meêlij?’
 Maar toch beloofde ik u te berichten van
 Zijn diepe hoop dat u hem weer zult helpen
 In zijn moment van peilloze ontsteltenis.

FLORIS

Dat zal ik.

NATHAN

Welke rente, welke zekerheid
Zult u, mijn heer, dit keer van hem verlangen?

FLORIS

Nu, luister goed en breng hem deze boodschap over.
Ik ben bereid hem nog een keer te helpen
Zijn schuld te delgen en ook het gestolen geld
Weer aan te vullen zodat alle blaam en schande
Die hem met heftigheid zou treffen wordt gesmoord.
Maar aan mijn bod zijn voorwaarden verbonden.
Ik heb de ridders die de burchten van de bisschop
Bezetten opgedragen om te controleren
Of ze gereed zijn voor de aanval en ik wil,
Ik eis dat zijne heiligheid die burchten aanvalt
En wel direct. Hij hoeft geen ogenblik te vrezen
Dat ik hen af zal laten lossen, want ze liggen ver
Van Amstels eigen gronden en ik zorg
Dat er geen troepen naar de bisschop zullen gaan.
Zo kan uw heer de molensteen waaronder hij
Gebukt gaat van zich werpen; mij verlossen van
De hond die altijd aan mijn voeten keft.

NATHAN

U zult de lening dus verlengen en verzachten
Maar u verlangt hun beider lijk ervoor terug.

FLORIS

Uw woorden zijn niet erg verfijnd, maar inderdaad
Is dat de kwintessens van deze overeenkomst.

Floris af

NATHAN

Wat is dit voor een man? En wat een wreed gedrag
Om voorwaarden te stellen die de schuldenaar
Niet na zal kunnen komen en het domme misdrijf,
Dat door zijn prooi uit wanhoop is begaan,
Voor eigen doelen aan te wenden om een val te zetten
Voor zijn voornaamste edelen. Verraad,
Schijnheiligheid is eigen aan het christendom!
De ene paus belooft ons te beschermen en staat
Geen christen toe een jood te martelen of kwetsen.
Een ander zegt dat wij tot slavernij
Gedoemd zijn voor de eeuwigheid, want wij
Zijn moordenaars van Christus volgens hen.
En op hun scholen leert Aquinas hun dat wij
Slechts slaven zijn van hun onsterfelijke kerk
Die vrij over ons geld en goed beschikken kan.
We krijgen nutteloze regels opgelegd.
We moeten vasten als het Pasen is.
We moeten onderscheidingstekens dragen.

We worden nimmer toegelaten in een kerk.
We mogen ook geen nieuwe scholen bouwen.
Geen christenvrouw mag joodse kind'ren voeden.
Ze spreken over onze talmoed met verachting:
'De heiligschennis van dat diep verdorven ras.'
Hun bisschop gooit de boeken in het vuur.
Alsof zij bang zijn dat wij ongemerkt hun geest
Vergiftigen. Zij zeggen dat we machtig zijn,
Maar geld betekent macht wanneer de eigenaar
Bepalen kan waarvoor hij het bestemt.
Maar deze vrijheid is ons niet gegund
Als willoos instrument van koninklijke armoe.
Dit alles is van generlei belang
In vergelijking met hetgeen gebeurt
In steden waar de pest is uitgebroken.
In Straatsburg zijn de joden al beschuldigd
En velen van hen hebben zelfs bekend!
Wanneer men mij de voeten roostert tot het bot
Dan ben ik zelfs bereid volmondig toe te geven
Dat ik met eigen handen God heb omgebracht.

En onze eensgezindheid is een korrel zand
Die in hun ogen prikt, want onbesneden mannen
Zijn uitgesloten van 't Verbond. En enkel Abraham
En zijn geslacht behoren tot het uitverkoren volk.

*Nathan af
Beatrijs op met kaarsen*

BEATRIJS

Wat was dat een verschrikkelijke droom!

Amstel op

O, Amstel, mag ik u vertellen wat ik net Gezien heb in mijn droom?

AMSTEL

Heel graag, als u dat wenst.

BEATRIJS

Het was een vreselijke droom. Ik zag een beeld
 Dat ik nog nooit tevoren had gezien en dat
 Ik nooit meer hoop te zien. De lucht vervuld
 Van vreemde schepselen: een ooievaar wiens lijf
 Van achter uit een schip bestond, die westwaarts vloog.
 Naar 't oosten vloog een vis, met op zijn rug
 Een monsterlijke dwerg, gezeten naast zijn vrouw.
 Zij leken koers te zetten naar een stad
 Die in de verte vlamvend rode gloed verspreidde
 En dichte wolken rook. Meer op de voorgrond lagen
 De resten van een toren; voor die resten zat
 Mijn echtgenoot een spel te doen met dobbelstenen.
 En bij hem was mijn dochter Margaretha,
 Met op haar hoofd een doornenkroon. Daarnaast
 Een weezinwekkend stel: een bedelaar
 Met een geveerde staart, zijn been was krom
 En naast hem lag een hond gelijk een harlekijn.

De tweede van het stel was in het zwart gekleed.
 In plaats van een gezicht had hij een varkenskop.
 En op zijn borstelige haar droeg hij een uil.
 Hij had een luit. En ook had hij een sleutel.
 Ik weet niet wat voor spel zij speelden, maar
 Ik zag mijn vader rechts van hen. Hij keerde hen
 De rug toe, stak twee vingers waarschuwend omhoog.
 De houten brug waarop zij stonden, lag
 Over 't stilstaand water van een poel waarin
 Een veelheid van de griezeligste dingen zwom.
 Een aapje met een zwaard zat grijnzend op een kist.
 Een dier dat op een muis leek, plukte aan een harp.
 Een pantservis zwom met een duivel op zijn rug
 Een man die in een eend zat tegemoet.
 Een pot met achterbenen als een paard
 Stond op tegen een stier met ratachtige kop.
 En ook stond bij een boom een wulpse naakte vrouw,
 Een glanzende gestalte die krabde aan haar kruis,
 En naar een kat keek met een vis tussen zijn klauwen.

En nog veel meer, zo vreemd en zo bizar
 Dat ik er niets van zeggen kan, behalve dat
 Ik bang was en in tranen wakker werd,
 Geheel bezweet. Wat kan dit nu betekenen?

AMSTEL

Mijn vrouwe Beatrijs - kon ik u maar vertellen
 In alle eerlijkheid dat ik niets op kon maken
 Uit alles wat u droomde. Maar de tekenen
 Zijn zonneklaar. De toren staat natuurlijk voor

De bisschops burcht die ik beschermen moet.
Dat hij is ingestort, voorspelt voor mij geen goeds.
Het dobbelspel symboliseert de risico's
Die Floris heeft genomen door zich te verbinden
Met koning Edward. Hij is niemand anders
Dan deze bedelaar met veren aan zijn staart,
En bisschop Antony die paljas van een hond.
De ander in het zwart kan ik veel slechter duiden.
Wellicht de Franse vorst; de vogel op zijn hoofd
Kan staan voor alle rechters die hij nodig heeft
Om stromen listigheden voor hem uit te denken.
Uw dochter Margaretha is gekroond met doornen
Ter ere van haar huwelijk met Edwards zoon.

BEATRIJS

Wat zegt u daar?

AMSTEL

Ach, wist u er niet van?
Heeft hij u niet verteld wat hij van plan was?
Uw dochter Margaretha wordt Alfonso's vrouw.

BEATRIJS

Mijn God, mijn dochter, nog zo jong - mijn enig kind
Dat zij mij al verlaat kan ik nog niet verdragen.

AMSTEL

Niet zomaar droomde u van waarschuwend vingers.
En dan die naakte teef die zo afgunstig kijkt
Naar wat de kat daar in zijn klauwen heeft.

Dat is natuurlijk Machteld, Velzens jonge vrouw,
Die loops is en wellustig droomt dat Floris' vis
Haar dijen binnenzwemt.

BEATRIJS

O nee!

AMSTEL

O ja!

BEATRIJS

O nee.

AMSTEL

Maar waarom denkt u dan dat Velzen mee moest?

BEATRIJS

Er waren toch twee burchten te verdedigen?

AMSTEL

Maar denkt u niet dat ik in staat zou zijn
Ze allebei persoonlijk te beschermen?

BEATRIJS

Van oorlogszaken heb ik geen verstand.

AMSTEL

Ik denk dat u het weldra zult gaan merken.

BEATRIJS

Ik weet dat Floris vroeger omgang heeft gehad...
Ik weet het, met uw nicht... maar niet met Machteld...

AMSTEL

Mijn vrouwe Beatrijs, ik smeed u, bid voor mij.
Ik ga nu op een missie die gevaarlijk is.
Misschien keer ik niet terug.

BEATRIJS

Ik wens u veel geluk.

Amstel af

Mijn God, heb meêlij met ons allen.

Floris op

FLORIS

Ik vertrek

Om strijd te voeren met de Friezen om de eer
Te wreken van mijn mannen die, door hen verlokt,
De drassige moerassen binnentraden waar
De meesten van hen sneuvelden. Ik moet nu ook
Tot elke prijs ontdekken waar het lichaam van
Mijn vader wordt bewaard. Want ik ben vast van plan
Het naar zijn laatste rustplaats te vervoeren,
In Middelburg, om hem als christen te begraven

Zoals een keizer van het Heilige Roomse Rijk
Betaamt. Ik zal niet rusten voor die taak volbracht is.

BEATRIJS

O, Floris, zoudt u die riskante veldtocht nu
Wel ondernemen?

FLORIS

Wees niet bang dat ik
Dezelfde fout een tweede keer bega.

BEATRIJS

Vannacht had ik een vreselijke droom:
Er was een stad die brandde, vissen vlogen door de lucht
En buitenaardse monsters, ruïnes van een toren,
Een kat die blies, slechts dingen die niets goeds voorspellen.
Ook u zat daar, met akelige mannen,
Te dobbelen. Mijn hart stond stil van afschuw.

FLORIS

De invloed van de zwangerschap is duidelijk
Te merken aan uw dromen in de nacht. Ik zou
Geen aandacht schenken aan dat koortsige gewoel.

BEATRIJS

Kunt u niet wachten tot het kind geboren is?

FLORIS

De tijd is rijp. Ik doe het nu om, vóór uw vader
In 't zuiden aanvalt, zorg te dragen dat er geen
Twee fronten komen.

BEATRIJS

Waarom heeft u Margaretha
Aan Edwards zoon beloofd?

FLORIS

Wie heeft u dat verteld?

BEATRIJS

Ik ben de moeder van het kind!

FLORIS

Ik vraag: wie heeft
U dat verteld?

BEATRIJS

Heer Amstel, toen hij mij kwam groeten.

FLORIS

En wat heeft u die dwaas uit nijd nog meer verteld?

BEATRIJS

Het was genoeg! Ik kan het niet verdragen
Te zien hoe Margaretha voor haar tijd
Mijn zijde moet verlaten, eenzaam, in den vreemde.

FLORIS

Maar Beatrijs, u maakt zich te vroeg zorgen;
Beklonken is er niets. Wellicht verwerpt de koning
Het pact dat onze beide landen zal verbinden.
En van dat pact is onze dochter slechts een deel.

BEATRIJS

Maar wel het deel dat mij het meeste aangaat.

FLORIS

Misschien wil zij wel graag Alfonso's gade worden,
En leven aan het hof van koning Edward.

BEATRIJS

Misschien -
Maar waarom heeft u Velzen opgedragen
Die burcht te gaan beschutten?

FLORIS

Daar er twee zijn
En Amstel die niet beiden kan beschermen.

Ik vind u slecht geluimd en vol van kwade wil
Gewoonlijk bent u niet zo achterdochtig.
Vanwaar die plotse zorg voor Velzens veiligheid?
Wilt u hem hier onder uw rokken houden?
Vaarwel!

Floris af

BEATRIJS

Mijn echtgenoot
Is mij voorspeld
Zaait droefenis en dood:
Mijn dochters hand
Voor Edwards geld
En vaders rijk zo groot.

Het groot venijn
Dat macht aanleeft
Als mensen koopwaar zijn -
Trompetten schallen
De koning sneeft
Hoe zinloos dit refrein.

Derde bedrijf

Scène I

*Een vertrek in Floris' kasteel
Floris en Beatrijs*

FLORIS

Door moed en slimheid is de slag gewonnen.
Op zee verdeelde ik de vloot in twee gedeelten.
Ik nam de helft en gaf de anderen bevel
Te wachten tot de ochtend en zich te verbergen
Terwijl mijn contingent het land bereikte en
De Friezen uit hun eigen kamp verdreef:
Hun bolwerk en verdediging in 't nauw gebracht
Door onze moordbeluste, opgehitste troepen.
Dit plan volvoerden wij. Vlak bij het Friese kamp
Liet ik mijn mannen ongemerkt aan land gaan.
De nacht viel snel. We moesten uren wachten
Tot in de ochtend vaal en kil het licht verscheen.
Een felle wind blies snijdend over 't land.
Geen slaap, geen eten, en bevangen door de kou,
We hadden bijna geen gevoel meer in ons lijf.
De Friezen vielen aan met woeste razernij,
Verbraken rangen om elkaar te overtroeven
In dapperheid en ons, de hatelijke vijand,
Als eerste te bereiken. Piekeniers
En boogschutters had ik al opgesteld in hun
Gesloten, goed geoefende formaties.
Onwrikbaar sloegen zij de aanval af

Als rotsen in een storm waarop de golven breken
En schuimend wegebden. De schok was gruwelijk,
Maar roekeloze durf liep stuk op overmacht.
Mijn mannen trokken, stap voor hard bevochten stap,
Slechts langzaam op, maar toen verloor een Fries de moed
En vluchtte naar een plek die hij nog veilig dacht.
Op dat moment trok bijna heel die opgewonden,
Maar ongetrainde troep zich haastig terug.

Mijn andere troepen waren daar aan land gegaan
Waar alle Friese schepen voor de rede lagen.
In minder dan een uur waren de wachters dood
Of op de vlucht gejaagd. Mijn mannen hadden net
De brand gestoken in een ouderwetse kotter
Toen daar de eerste, uitgeputte Friezen kwamen.
Zij konden dienen als een aambeeld voor mijn hamer.
Een aantal Friezen, dat gevangen zat
In deze ring van staal werd onverwijld gedood;
Een ander deel ontsnapte aan mijn veteranen
Door in de zee in te springen. Maar helaas voor hen
Was daar de stroming sterk - ze zonken uit 't gezicht.

BEATRIJS

En overleefde geen van die verdoemde mannen?

FLORIS

De helft heeft deze slachting overleefd.
Mijn officieren wilden zonder mededogen
Hen allen doden, maar ik volgde liever
Het voorbeeld van mijn vader, die gewoonlijk

De leiders scheidde van hun mannen omdat die
Gehoorzaam en onschuldig de bevelen volgen.
Mijn zegerijke troepen gaf ik orders om
Soldaten vrij te laten gaan, maar liet hen wel
De kleren en bagage van de vijand houden.
Zij moesten naakt hun weg naar huis weer vinden.
De kapiteins en edelen, die hield ik vast
Als zekerheid voor goed gedrag en bovendien;
Hun losgeld is vergoeding voor de kosten
Van deze krijgstocht.

BEATRIJS

En, heeft u 't graf gevonden?

FLORIS

Jawel, maar ik moest vaker dan gewoon
Mijn toevlucht nemen tot het rek en gloeiend ijzer
Om te ontdekken dat er van die boze daad
Die veertig jaar geleden werd gepleegd
Slechts vier getuigen nog in leven waren.
Mijn aanval was voor drie van hen fataal geweest...
Het duurde lang voor wij de vierde eindelijk vonden
En langer nog voor hij begon te praten.
Pas op de pijnbank wilde hij de plaats onthullen:
Een schoorsteen van een boerenhoeve. In de haard
Werd vaders lichaam teruggevonden. Zijn skelet
Omwikkelden we met het fijnste doek. Ik bracht
Het mee naar huis en dank de Heer dat ik zo snel
Mijn plicht aan vaders ziel tot uitvoer brengen kan
Door met gepaste eer zijn botten te begraven.

Hij was een moedig man, oprecht, beheerst en trots:
Een bron van kracht voor ieder die hem kende.

Zo jong was hij, niet meer dan achtentwintig jaar,
Toen hij onwaardig aan zijn einde kwam.
Wij moeten klaar zijn voor ons levenseinde,
Want niemand weet op welk moment ook wij
Van deze wrede wereld afscheid moeten nemen.

BEATRIJS

Ik bid u, Floris, spreek niet zo zwartgallig!
Mijn geest is al zo somber; heel dit land weergalmt
Van doffe oorlogsdreun. Mijn hart is overmand
Door twijfels en mijn lichaam uitgerekt door de
Volgroeide vrucht. Zoals mijn schoot verlangt
Verlost te worden, hunkert ook mijn ziel naar vrede.

FLORIS

Beminde Beatrijs - u draagt een zware last.
Ik zal u niet meer lastig vallen of vermoeien
Met oorlogskwesties of het staatsbestuur.

Scène II

Het Engelse hof

Koning Edward; Edmund van Lancaster, zijn broer

EDWARD

Ik word al oud. Ik ben niet meer zo sterk als vroeger.
In Syrië, toen ik op kruistocht was, zei men
Dat niemand fel als ik de Turken heeft bestreden.
Sindsdien zijn meer dan twintig jaar voorbij gegaan,
Mijn vrouw is overleden, lieve Eleanor,
En heeft mijn hart tot een woestijn gemaakt.
Haar vader heeft Cadiz, Sevilla, Cordoba
Veroverd op de Moren voor het christendom.
Gestorven is ook onze moeder, Margaretha,
Haar zuster was gehuwd met koning Lodewijk
Van Frankrijk. Deze fiere vrouwen smeedden zo
Een band die Frankrijks kroon met die van Engeland
Vereende, maar sindsdien verbroken is.

Ik mag die Filips niet en ik vertrouw hem niet.

Ik had vier zonen. Twee van hen zijn nog in leven.
De andre twee zijn dood. Burnell, mijn kanselier
Is ook gestorven. Achttien jaar heeft hij de zaak
Van Engeland en mij gediend. Vaak lijkt het
Of onze daden even onbelangrijk zijn
Als de verdorde bladeren die in de herfst

Van bomen vallen. Leven dient slechts om te sterven.

EDMUND

De wetten blijven.

EDWARD

Wetten blijven. Elk het zijne.
 Een instrument om greep te krijgen op geweld
 En overmoed. Een werktuig waarmee elke man
 In het bereik van het gerechtshof wordt gebracht.
 De enige manier waarop het overwicht
 Van kracht moet wijken voor de regels en verstand.
 Stabiliteit. Proportie. Precedent. Dat zijn
 De steunpilaren onder het gebouw der wet,
 De grenzen van een ordelijk en vreedzaam rijk.

Ik kon niet toestaan dat de Welsh zelfstandig werden
 En met hun rancuneuze aard en wraakgevoel
 De heersers van de grensgebieden infecteerden.
 Ze zijn nu allen onderworpen aan de wet.
 Het voordeel van hun wendbaarheid zijn zij verloren
 Door zuivere onachtzaamheid, en bovendien,
 Omdat hun leiders onderling verdeeld zijn
 Verloren zij de voorsprong die zij van nature
 Als vrije en geharde bergbewoners hebben.
 Zij moesten wijken voor de taaie discipline
 En goede wapens van de onzen. Warwicks hertog
 Heeft eindelijk de laatste leider opgepakt
 Hij legde 's nachts een ring cavalerie rondom
 De radeloze en verbeterde oproerlingen.

De Welsh verzetten zich en zetten speren neer
Met punten naar de aanvallers gericht.
Maar eerst doorbraken wij met schichten en met pijlen
Hun rangen en het waren onze ruiters
Die hen verspreidden en ten slotte allen doodden.

EDMUND

Nu Wales gewonnen is moet Schotland buigen.

Voetknecht op

VOETKNECHT

Mijn heer, de bisschop Antony is hier.

EDWARD

Laat binnen.

Antony Bek, bisschop van Durham, op

Wel, bisschop Antony, hoe was uw reis op zee? Wat brengt u ons voor nieuws?

ANTONY BEK

Mijn heer, de graaf van Holland
Wil graag een overeenkomst met uw majesteit.
Zijn enig kind, een meisje, is nu veertien jaar:
Hij ziet haar als Alfonso's bruid.

EDWARD

Wat is haar bruidsschat?

ANTONY BEK

De helft van al het land dat hij bezit,
Als hij geen zoon meer krijgt.

EDWARD

Hoe groot schat u die kans?

ANTONY BEK

Zijn vrouw, de dochter van de graaf van Vlaanderen
Kreeg nooit een zoon die zijn geboorte overleefde.
En zij lijkt zwak.

EDWARD

Wat is de waarde van zijn land?

ANTONY BEK

De som van achttienduizend pond per jaar.

EDWARD

Wat wil hij zelf?

ANTONY BEK

Uw wol.

EDWARD

Aha! Dat dacht ik al!
De oorsprong van de welvaart in ons land.

Hoe machtig deze rijkdom is werd duidelijk
Na een geschil dat de gravin van Vlaanderen,
De moeder van graaf Guy, met Hendrik had,
Mijn vader. Zij was krom van ouderdom, maar sterk
Van wil en zij beweerde dat mijn vader haar
Nog achterstallig geld verschuldigd was.
Ter compensatie legde zij gewoon beslag
Op alle goederen van Engelsen daarginds.
Een zeer onwijs besluit, vond haar gewone volk.
Zodra mijn vader onze handelaren opdroeg
Geen wol naar Vlaanderen te exporteren,
Was al het werk verdwenen voor haar burgers.
Halsstarrig was ze en drie jaren lukte 't haar
Om stand te houden tegen de verbittering
En ontevredenheid van alle Vlamingen.
Ten slotte boog zij 't hoofd. Ik legde toen
De onmin bij met Guy, een kruisvaarder als ik.

Het was bij die gelegenheid dat ik besloot
Ervoor te zorgen dat op elke zak met wol
Die onze kust verliet belasting werd geheven.
Een uiterst lucratieve bron van inkomsten.

Waarom zo'n hoge prijs voor onze wol?

ANTONY BEK

Omdat hij Guy Dampierre hierdoor verzwakken wil.
Hij koestert plannen oorlog tegen hem te voeren.

EDWARD

Is dat het? Wat is hij voor man?

ANTONY BEK

Een sterke man
En krachtig. Goed gebouwd en een normaal postuur,
Met heldere en felle oogopslag. Hij lijkt
Een energiek karakter te bezitten en
Heeft veel ambities voor zijn land en voor zichzelf.
Meedogenloos jaagt hij zijn doelen na,
Veel mannen hebben zich al tegen hem gekeerd.

EDWARD

Dat zou ons in de toekomst voordeel kunnen brengen.

Wat zijn de kosten en de baten van zo'n stap?
De opbrengst van de wol is niet afhankelijk
Van Hollandse of Vlaamse stapelplaatsen.
De bruidsschat van zijn dochter Margaretha
Is niet enorm, maar toch wel respectabel.
Maar ik hecht zeer veel waarde aan de invloed
Die Engeland kan hebben in die duistere,
Maar opbloeiende hoek van 't continent.
De hertog Jan van Brabant is mijn bondgenoot
En bloedverwant: mijn oudste dochter is zijn zoon
Beloofd. En als Alfonso in het huw'lijk trad
Met Floris' dochter, vormde dat een tegenwicht,
Een hoeksteen, ter voltooiing van de driehoek
Gevormd door Brabant, Holland en Plantagenet
Om de rivieren en de zeeën te beheersen.

Daar ligt de welvaart van Europa en de wereld.
Een gunstig beeld. Maar er is ook een nadeel dat
Wij onder ogen moeten zien. En aan graaf Guy
Zal de verstoring van het evenwicht mishagen.
En dat is de bedoeling: hij moet weten waar
De bron van al zijn welvaart is gelegen.
Maar Floris moet zijn strijdlust temperen,
Geen oorlog aangaan tegen Guy Dampierre,
Het Vlaamse evenwicht mag niet worden verstoord
Want dat is nodig om de Fransen te weerstaan...
De graaf van Holland moet zijn grenzen kennen.
Dus laat ons dubbelzinnig zijn, hij is een vriend
Van Jan van Brabant die hij bijstond in de slag
Die tegen Keulens bisschop werd gevoerd.
Laat Brabant ons een nuttig instrument zijn
Om vrede tussen die twee mannen te bewaren.

Wij gaan akkoord, zeg dat de graaf van Holland.

ANTONY BEK

Hij maakt ook aanspraak op de Schotse troon
Want hij stamt af van Ada Huntingdon
En vraagt uw steun.

EDWARD

Alweer een pretendent,
De dertiende die voor die troon zich aandient.
Laat hem maar rustig zijn geluk beproeven.
Het zal hem toch niet lukken, want wel drie
Der nazaten van David Huntingdon

Zijn nog in leven - Hastings, Balliol en Bruce.
En zij zullen verkozen worden boven hen
Die stammen van de vrouwelijke lijn. Maar hij
Moet wel verklaren, net als alle anderen,
Dat zijn gepretendeerde rechten slechts aan mij
Beleden mogen worden en door mij beoordeeld.
Want ik bezit de macht en de bevoegdheid
Te oordelen en te beslissen: ik als vorst
Van Engeland en soeverein van Schotland
En hertog van het lieflijk Aquitanië.

Scène III

*Een vertrek in Floris' kasteel
Floris en de broeder*

FLORIS

Tot nu toe zijn uw angsten ongegrond geweest.
De Friezen zijn gebroken en mijn vaders ziel
Kan rusten in een vredig graf. En het is waar,
De burchten die ik houd als onderpand
Zijn aangevallen door die dwaze bruut
De bisschop, maar ze worden goed verdedigd
Door Amstel en door Velzen, en niet snel zal een
Van hen zich overgeven. Koning Edward
Heeft zich nu aan mijn zijde opgesteld.
Maar Zeeland is voor het moment mijn grootste zorg.
Met verse, uitgeruste troepen ga ik nu
Op weg. Ik effen eerst het pad en sticht een burcht
Om daarvandaan te strijden tegen steden en
Gebieden die voor Guy Dampierre de bron
Van al zijn macht en al zijn rijkdom vormen.

BROEDER

Tot nu toe zijn mijn angsten ongegrond geweest.
Maar prijs de dag niet voor het avond is. Kijk uit
Voor Edward: het is altijd Britse politiek
Om anderen te laten vechten, zodat zij
De uitgeputte en verzwakte overwinnaar

Veel beter kunnen onderwerpen aan hun macht.
Pas op voor wat de Friezen kunnen doen zodra
U hen de rug heeft toegekeerd: ze dragen niet
Gemakkelijk het bit dat u hun in de mond
Gelegd heeft en zij kunnen weer in opstand komen,
Om voor het laatst wanhopig strijd te voeren
Ten bate van een vrij en onafhankelijk land.
Kijk uit voor Guy: het is een sluwe, slimme man
En zal niet snel vergeten wat zijn goud bewerkt
Bij edelen die u mishaat heeft. Stel uw tocht
Naar Zeeland uit, verlos toch eerst de ridders die
Belegerd worden door de troepen van de bisschop.

FLORIS

Ik voel geen aanleiding om hen te hulp te komen.
Die mannen zitten vast en zijn onschadelijk
Terwijl ik recht en orde in het zuiden schep.
En bovendien kan ik de tranen drogen en
Genieten van de knappe, prikkelende vrouw
Van Velzen.

BROEDER

Floris!

FLORIS

Vader?

BROEDER

Nee! Dat niet, dat niet,
Voeg alstublieft geen schuld bij de gevaren die

U loopt!

FLORIS

Het stelt niets voor en zij stemt zeker toe!

BROEDER

Ach denk aan David, Floris, denk aan Bathseba!
Vermoord Uria niet voor één uur van genot!

FLORIS

Ik ken het boek van Samuel heel goed. Het kind
Van Bathseba en David heette Salomo, bemind
Door onze Heer.

BROEDER

Loopt weg

Het zwaard zal nooit uw huis verlaten.

Machteld op

FLORIS

Vertel me, Machteld, wat is ronder dan een wiel?
En wat kan de valleien tot de rand toe vullen?
Wat past het beste in een koninklijk vertrek?
En wie heeft er de witste borsten?

MACHTELD

Sneeuw vult
Valleien en de zon is ronder dan het wiel.
Moed past het beste in een koninklijk vertrek.
Mijn borsten zijn het witst.

Maar welke roep
Reikt verder dan die van een kraanvogel? En wat
Is sneller dan een hert? En wat kan zorgen voor
De breedste brug? En wie heeft hier de sterkste arm?

FLORIS

De roep der donder reikt nog verder. Mijn gedachten
Aan jou zijn sneller dan een vliegend hert. En ijs
Is breder dan de breedste brug. Mijn arm het sterkst.
Wiens baard hangt op zijn rug? En wat is witter dan
Een zwaan? Of zwarter dan een grendel? Wie heeft hier
Het koudste bed?

MACHTELD

De kievits baard hangt op zijn rug.
Een engel is veel witter dan een zwaan. En zonde
Is zwarter dan een grendel. En het koudste bed
Is dat van mij.

FLORIS

Wie heeft het warmste hart?

MACHTELD

Het klopt voor jou.

FLORIS

De witste borsten.

MACHTELD

Sterkste arm.

FLORIS

Hij is voor jou.

Ze lachen

MACHTELD

Het warmste hart

FLORIS

Het koudste bed.

MACHTELD

Dat is voor jou.

Ze kassen; af

Scène IV

Een gevangenis

Floris

FLORIS

Ik ben een godvergeten dwaas! Hoe kon ik ooit
Vertrouwen hebben in die valse schurk
Die slinks een plaats bedacht 'waar u en Guy Dampierre
Een veilige ontmoeting kunnen hebben
Om uw verwijten en uw klachten te bespreken
Teneinde al uw twisten bij te leggen en rust
Te laten wederkeren in uw beider landen.'

Hoe kon ik ooit zo dom zijn te geloven
Dat Jan zich zeker een betrouwbaar vriend zou tonen
Als dank voor alle steun die ik hem bood
Bij 't voeren van zijn oorlog tegen Keulens bisschop?
Ik stel mijzelf tot wet geen man ooit te vertrouwen
Die andere belangen heeft dan ik.
Nu heb ik deze wet geschonden. En daarnaast:
Hoe roekeloos alleen te zijn gekomen!

Ik vraag me af wat hij hiervoor betaald heeft,
Die misselijke rat. Als ik ontsnappen kan,
Ontkomen uit dit hol - dan zweer ik, ik neem wraak!

Zoals ik tot de Broeder zei, 't is eten
Of gegeten worden. Had ik kunnen weten
Hoe snel mijn beurt zou komen om als maal te dienen?

Jan, hertog van Brabant, op

Ik heet u welkom, hertog, hier in deze zaal, Vertrouwde kameraad, mijn makker op het slagveld! Een eer is uw bezoek. Vergeef me alstublieft Het spaarzaam meubilair, en sla ook liefst geen acht Op de behaarde diertjes die de muren sieren, Zij houden mij gezelschap in dit paradijs. En neem wat wijn! Misschien dat u de smaak Met rottend water vergelijkt, maar weet Dat zij ooit deel uitmaakte van de goede kelder Van Keulens bisschop, tegen wie wij samen vochten.

JAN

U zult zich zwaar verraden voelen, dat begrijp ik.

FLORIS

Ik vóel het niet alleen: men hééft mij ook verraden!

JAN

Maar hoort u mij nu aan: er is een reden voor.

FLORIS

Er kan geen reden zijn om een bestand te schenden.

JAN

De hogere belangen van uw beider landen,
Van Vlaanderen en Holland stonden op het spel.

FLORIS

De hogere belangen van hertog Jan van Brabant
Bedoelt u zeker!

JAN

Ik heb geen belangen,
Het doel van deze list is u en Guy te dwingen
Uw onmin bij te leggen.

FLORIS

Ongetwijfeld
Bent u zo onpartijdig dat u Guy Dampierre
Gelijk met mij gevangen heeft genomen
Zodat wij gelijkwaardig kunnen vechten.

JAN

Nee, Guy is vrij maar wel bereid hierheen te komen,
Het voorval uit te praten en de lucht te klaren.

FLORIS

Hoe vriendelijk van hem. Doe hem mijn beste groeten
En zeg hem maar dat ik niet onderhandel
Zolang ik in gevangenschap verkeer.

JAN

Ach denk nog even na, u heeft nu ruim de tijd.

Jan af

Scène V

Een vertrek

Jan van Brabant. Guy Dampierre, graaf van Vlaanderen

GUY

Wat heeft de schurk gezegd?

JAN

Hij heeft een slechte luim.

Hij zegt dat hij niet tot een vergelijk wil komen.

GUY

Ik zal hem laten doden.

JAN

Nee, dat zult u niet!

Ik doe dit daar wij allen vrede nodig hebben

En niet om eindeloze oorlogen te kweken.

GUY

Het wordt mijn ondergang als ik aan beide grenzen

Wordt aangevallen. Filips' mannen rukken op

Want Frankrijk is belust op winst. Ik moet hem doden

Nu ik hem in mijn macht heb.

JAN

Dat verbied ik!
Ik heb hem vastgezet zodat hij uw betoog
Wel aan moest horen; niet om hem zijn hoofd
Te doen verliezen. Ik weet zeker dat hij ziet
Dat een driezijdig pact een wijs besluit is.

GUY

Wat is dan het gevolg?

JAN

't Gevolg daarvan zal zijn
Dat u en hij in vrede uit elkaar gaan...

GUY

Vrede!

JAN

...En dat u allebei de ander vrijheid laat
Een aantal van de mannen te benoemen
Die heersen moeten over dat gebied
Dat blijkbaar voor u beiden zo vitaal is
Dat u bereid bent er een oorlog om te voeren.

GUY

Ik heb het al gezegd: om Zeeland gaat het niet,
Daar ligt niet mijn belang; het enige probleem
Is dat ik niet kan toelaten dat deze nar
Me altijd in mijn eigen achtertuin
Een hak probeert te zetten, want ik heb

Gewichtigere appeltjes te schillen.

JAN

Hij zal bereid zijn om uw land met rust te laten.

GUY

Kan ik ervan op aan dat hij zijn woord houdt?

JAN

Ik zelf sta borg dat hij de afspraak nakomt.

GUY

De borg is twintigduizend pond.

JAN

Dat is akkoord.

Scène VI

Een gevangenis

Floris

FLORIS

Wat moet ik doen. De muren lijken sterk.
Ontsnappen zal niet gaan, althans niet makkelijk.
Ik heb mijn reis voor iedereen geheim gehouden.
En zelfs de Broeder weet niet waar ik mij bevind
Of wanneer ik van plan was terug te keren.
Ik kan dus niet veel hulp van hem verwachten.
Ik vrees dat ik me erbij neer zal moeten leggen.
Ik beid mijn tijd tot ik met rente deze schuld
Kan innen.

Wie had ooit gedacht dat Jan
In staat zou zijn tot zulke trouweloosheid?

Jan, hertog van Brabant, op

JAN

Ik ben uw vriend, al zult u anders denken.
Omdat u mij eens hielp - help ik u op mijn beurt.
Uw oorlog met graaf Guy is uiterst onverstandig
En zal u beiden schaden, waar zij voordeel brengt
Aan Frankrijks koning Filips, die ernaar verlangt
Zijn machtssfeer uit te breiden tot de monding van

De wateren waarlangs Europa's rijkdom
Naar alle zeeën wordt vervoerd.

U moet

Niet langer twisten. Toon gezamenlijk een front.
Die eilanden die oorzaak zijn geweest
Van alle onmin die u onderling verdeelt,
Zijn doodeenvoudig niet de moeite waard
Van alle risico's die u ervoor wilt lopen.
Het zou verstandig zijn ze terug te laten zinken
In de vergetelheid die hun zo ruimschoots past.
Ik heb het volgende aan Guy gesuggereerd
En hij is met mijn plan akkoord gegaan.
Mijn voorstel was dat u gezamenlijk in vrede
Mijn burcht verlaten zou; en dat u elk
Eenzelfde aantal magistraten mocht benoemen
Om over deze eilanden te heersen.
Zij zullen dan een eigen rijksdeel vormen
Van afgescheiden maar gedeeld belang.
Ik sta garant voor deze overeenkomst
En zet er twintigduizend pond voor op 't spel.
Bent u dan, net als Guy, bereid uw naam te wagen
Aan strikte naleving van dit akkoord?

FLORIS

Ja!

Scène VII

*Een vertrek in liet kasteel van Floris
Floris en de Broeder*

BROEDER

In godsnaam, laat de man met rust totdat
U tijd gehad hebt uw belang in Zeeland te
Herstellen, na de rampen van de laatste tijd,
En te bedenken hoe u voordeel kunt gewinnen
Uit het geluk dat u een zoon gekregen hebt.
Vergeet de Vlamingen; en houdt u bezig met
Uw eigen zaken. Als u Vlaandren binnentrekt
Dan wint u er een nieuwe vijand bij.
Ik denk dat hertog Jan van Brabant niet
Gelukkig zijn zal als hij merkt dat hij
Hierdoor de som van twintigduizend pond verliest.

FLORIS

Ik moet mijn wil opleggen aan diegenen van
De edelen van Zeeland die verraderlijk
Hun steun betuigen aan de Vlaamse leeuw -
Ik moet snel toeslaan, anders breidt de rot zich uit.
Voorlopig ben ik niet bevreesd voor aanvallen
Uit andere gebieden, daar de Friezen nu
Een hersenloze, bange meute zijn,
Terwijl men in het Oosten nog de bisschop
Van Utrecht in gevangenschap bewaart.

Maar ik weet niet hoe lang dit nog zo blijft.
Ik moet mij haasten en onmiddellijk
Graaf Guys provincies binnenvallen nu hij
Beducht is voor het grotere gevaar
Dat Frankrijk zijn gewesten aan zal vallen.

Maar,
Ik moet ook nog een nieuw verdrag gaan sluiten
Met Edward, daar ik nu een zoon gekregen heb
Waardoor de kern en het voornaamste element
Van 't huidig protocol niet meer van kracht is.

BROEDER

Ik denk dat uw beslissing onverstandig is,
Maar ga met God - ik steun u in gedachten.

Scène VIII

Het vertrek van Beatrijs
Beatrijs

BEATRIJS

Dit vreugdeloze leven is nu snel voorbij.
 En dat is goed. De bitt're kelk is vol.
 Ik ben niet meer geweest dan voedingsgrond
 En broedstoof voor het zaad van Floris. Heeft hij ooit
 Wat liefde, aandacht of affectie aan zijn vrouw
 Besteed? Ambitie, lust en zinderende trots
 Regeerden steeds dit huis. Ik haat het nu.
 Hoe jong en vrolijk was ik toen ik net
 Naar deze strenge, somb're wereld kwam,
 Waar vrouwen zonder waarde zijn behalve dan
 Als dieren van genot en instrumenten voor
 De voortplanting. Hoe jong en vrolijk was ik:
 Hoe snel werd ik getemd; hoe lang heb ik mezelf
 Bedot dat dit zo was zoals het hoort.

Ik zou
 Tevreden zijn geweest met slechts een beetje lichtheid,
 Een zweempje kleur of fantasie - een zorgzaam woord,
 Een vriendelijk gebaar - wat doodgewone mildheid.
 Mijn dood zal zijn zoals mijn leven was,
 Ondankbaar en ijskoud, een strenge, somb're priester
 Zal aan mijn sterfbed zitten, daar mijn man allicht

Afwezig is voor wat hij 'Staatsbelangen' noemt
 Als hij tenminste niet weer ligt te kreunen tussen
 De benen van die loopse teef, die Machteld.
 Ach, laat hem elke veldslag winnen, laat
 Hem elke oorlog met de Friezen winnen, laat hem
 De rug maar breken van de bisschop. Laat hem ook
 Mijn vaders leger en de Franse koning slaan.
 Wat houdt dat in? Hoe lang zal dat beklijven?
 Een grensje hier, een baljuw daar, dat maakt
 Voor de gewone mensen toch niets uit?
 De roem die sommigen verwerven leidt -
 Zo schijnt het - onherroepelijk tot andermans
 Ellende. En het enige dat telt
 Is vrede in je eigen hart en in de wereld.
 De rest is louter woorden - lege klanken - hol lawaai.

Floris op

FLORIS

O, Beatrijs, ik kan niet zeggen hoe ik zwel
 Van trots op u dat u mijn zoon en erfgenaam
 Gebaad heeft. En het land bedankt de Heer
 Voor deze goddelijke bijstand in een tijd
 Van twijfel en gevaar. Ook u zult wel
 Tevreden zijn.

BEATRIJS

Dat ben ik.

FLORIS

Als hij maar
In leven blijft! U moet hem zelf verzorgen!

BEATRIJS

Dat zal ik.

FLORIS

Margaretha zal haar huwelijk
Dus zonder bruidsschat ingaan en mijn afspraak met
De koning heeft geen waarde meer. U ziet,
Uw zorgen om uw dochter waren ongegrond.

BEATRIJS

Ik zie het.

FLORIS

Onze zoon is nuttiger als schakel
Voor de verbinding tussen 't Huis Plantagenet
En Holland, denkt u niet?

BEATRIJS

Natuurlijk.

FLORIS

En u, hoe voelt u zich?

BEATRIJS

Een beetje zwak.

FLORIS

U moet er wel voor zorgen dat u zoveel rust
Neemt als u nodig heeft om weer gezond te worden.

Floris af

BEATRIJS

Zo weinig baat
Zoveel verraad
Om louter winstbejag.
Waarom die pijn
Als heel mijn zijn
Geen blijdschap kennen mag.

Mijn man verkoos
Plukte zijn roos
En alles is verloren.
Mijn dood, kom snel
Ik wenste wel
Dat ik nooit was geboren.

Vierde bedrijf

Scène I

*Een vertrek in Floris' kasteel
Velzen en Machteld*

VELZEN

De bisschop had een leger bij elkaar geschooid
Van alle mannen die een wapen konden dragen.
Het was een grote massa zonder kop of staart
Die imponeerde door zijn omvang en niet door
Zijn kwaliteit.

MACHTELD

O ja?

VELZEN

Het was van ver te zien
Hoe plomp hij compagnieën vormde in een poging
Een leger met wat discipline te formeren.
Wij hadden onze troepen opgesplitst. Voorop
Reed Amstel, ik bleef achter met mijn troep
Om uit het zicht te blijven, tot het ogenblik
Geboden was om aan te vallen.

MACHTELD

Maar natuurlijk!

VELZEN

De bisschop, toen hij minder mannen zag dan hij
Verwachtte, stormde snel vooruit en stortte zich
Op Amstels leger in een man tot man gevecht.
Daar hij een kleiner leger ter beschikking had
Begon de laatste 't onderspit te delven. Zijn paard
Werd onder hem ten val gebracht, zelfs zijn banier
Was uit het zicht gedaald. De vijand was misleid
En dacht dat hij gewonnen had, en hief een luid
En triomfantelijk geschreeuw. Dat was nu het
Moment waarop ik had gewacht.

MACHTELD

O ja?

VELZEN

Ik viel toen plotseling de bisschop aan met fris
En roekeloos elan. De vijand was verrast
En trok zich in verwarring terug. Zij hadden geen
Soldaten in reserve, en wij koersten aan
Op de uiteindelijke zege.

MACHTELD

Maar natuurlijk!

VELZEN

De bisschop namen we gevangen toen hij net
Zich hulde in een nederige monnikspij.
We dwongen hem zijn zware harnas en een helm
Te dragen onder een genadeloze zon.

Gedurende het eten stonden wij hem toe
Om zijn gekookte, bietenrode kop te luchten
Terwijl hij onophoudelijk de dag vervloekte
Waarop hij Floris had ontmoet.

MACHTELD

O ja?

Floris en de Broeder op

Mijn heer, Vandaag besef ik voor het eerst te zijn getrouwd Met een heldhaftig man,
nu hij me heeft verteld Hoe hij de gruwelijke overmacht versloeg Waarmee de
bisschop hem op 't slagveld weerstand bood. Ik weet dat hij de sterkste arm heeft.

FLORIS

Ja, natuurlijk...

Wij allen prijzen hem met deze overwinning.
Het heeft me zo verheugd dat ik besloten heb
Om hem een nieuwe missie op te dragen van
Het opperste belang, naar koning Edward.

VELZEN

Maar,

Mijn heer...

FLORIS

Natuurlijk, als u denkt dat u wat rust
Behoeft...

VELZEN

Dat is het niet... wat houdt die missie in
Die ik voor u vervullen moet?

FLORIS

U weet dat ik
Geregeld had dat Margaretha trouwen zou
Met Edwards zoon Alfonso en dat zij
De helft van al mijn land als bruidsschat in zou brengen.
Op voorwaarde dat ik zou sterven zonder zoon
Als erfgenaam. U weet dat Beatrijs mij een
Gezonde zoon geschonken heeft. Natuurlijk
Is koning Edward niet meer zo genegen
De overeenkomst nu nog door te laten gaan.
Ik denk dat wij een nieuwe afspraak moeten maken,
Want Edward heelt mij nodig en ik hem.
Vertrek dus snel en leg het volgende akkoord
De koning voor. Stel hem drie dingen voor.
Het eerste: dat mijn zoon zijn kind Elizabeth
Zal trouwen. En vervolgens: een verdrag
Waarin wordt vastgelegd dat hij die vriend
Of vijand van de een is, ook van d'andere
Een vriend of vijand is. Ten slotte: dat zijn wol
Te allen tijde hier ter markte wordt gebracht.

Als borg en pand neemt u mijn kind, mijn nieuwe zoon
En draagt hem over aan de koning met 't verzoek
Hem goed en zorgzaam op te voeden.

VELZEN

Maar mijn heer...
Uw pasgeboren zoon?

FLORIS

Mijn pasgeboren zoon.

VELZEN

Misschien kan Machteld beter mee naar Engeland
Om voor de veiligheid van 't kleine kind te zorgen.

FLORIS

Dat laat ik over aan uw goede oordeel -
Zij heeft haar eigen kinderen om voor te zorgen -
Maar als u wenst...

MACHTELD

Ik denk dat hij gelijk heeft:
Wat kan ik doen dat niet gedaan kan worden
Door and're vrouwen die hun eigen kinderen
Niet achter hoeven laten?

VELZEN

Ja, als u dat denkt...

FLORIS

Besluit het zelf, maar aarzel niet te lang.
Ik sta niet toe dat er veel tijd verloren gaat.
In alle vroegte moet u morgen onder zeil.

Floris, Velzen en Machteld af

BROEDER

Er is een zenit in het leven van de mens
Dat aangeeft waar de culminatie en de top
Van al hun kracht, succes en zelfvertrouwen is
Bereikt. En als dat stadium voorbij is dan
Verwijderen de sterren en planeten zich
Van deze constellatie die zo gunstig was,
Begint het tij te keren, heel onopgemerkt
Voor elke mens die ooit de eerste van zijn soort
Geweest is. Zo verdoemd en rot zijn wij van aard
Dat nooit een mens die vroeger door de Sterren werd
Begunstigd, inziet dat zijn kansen zijn gekeerd.
Hij volgt halsstarrig, blindelings, de koers
Die leidt tot zijn vernietiging - hij ploetert rond
In groeiende vertwijfeling en waanzin
En haast zich koppig naar zijn ondergang.

Ook Floris, door die onbetrouwbare Fortuna
Gezegend met een groot talent, merkt niet dat hij
De jaren van geduldig werken met zijn volk,
De voorspoed en de vrede die hij bracht,
Gestaag vernietigt door zijn huidige gedrag.

De omvang van de resultaten die door hem
Bereikt zijn binnen de begrenzing van zijn land
Veroorzaakte de waangedachte dat hij ook
De grenzen van zijn tijd en plaats mocht overschrijden,
En zo de omtrek van zijn rijk te buiten gaan.

Alleen kan hij de macht van Guy niet stoppen.
En Edward zal die hachelijke zaak niet steunen.
De Friezen zullen weldra weer in opstand komen.
De bisschop is een vijand die men vrezen moet.
En hertog Jan van Brabant haat hem bitter,
En Amstel houdt een dolk tegen zijn rug.

Ik zie het einde naderen. Wat kan ik doen,
Een oude en vermoeide monnik: hopen, bidden?

Machteld op

MACHTELD

Broeder, Broeder, ach, waarom moet u zo treurig zijn?
Broeder, Broeder, kijk, het leven is een dansfestijn!

Scène II

Het Engelse hof
Koning Edward; Edmund van Lancaster

EDWARD

Ik zei het al, er is geen enkele manier
Waarop wij de op handen zijnde oorlog
Met Frankrijk nog voorkomen kunnen. Want
In Aquitanië is onze toestand nu
Onhoudbaar. Weliswaar ben ik er hertog, maar
Ik ben de Franse koning Filips trouw verschuldigd.
Zijn soevereiniteit biedt hem de kans
Bescherming aan te bieden aan een schurk
Die eerst zijn zaak voor mijn Gerechtshof heeft verloren
En zich vervolgens tracht te rehabiliteren
Door een beroep te doen op Filips' hof.
Die schurken zeggen dat ze nu vazallen van
De koning zijn. Ze hebben afgezien van trouw
Aan mij, hun leenheer; en verschansen zich achter
Hun stugge muren. Filips' sluwe rechtsgeleerden
Voorzagen hem intussen van een nieuw, subtiel
Artikel van de wet dat zij betitelen
Als 'koninklijke zaken' die, zo zeggen zij,
'De veiligheid van 't rijk' betreffen en daarom
Behoren tot de jurisdictie van hun hof -
Een definitie die zij vanzelfsprekend
Gebruiken kunnen zoals zij dat willen.

Dus blijven moord en diefstal onbestraft.
 De mannen die veroordeeld zijn, gaan met hun zaak
 Onmiddellijk naar Filips' officieren, die
 Geen tijd verliezen en meteen gaan arresteren,
 Verhoren, opsluiten, en confisqueren,
 Verbeurd verklaren, een decreet opstellen,
 In naam van die vervloekte Franse Lelie!
 Het wemelt op het platteland van bendes die
 Zichzelf betitelen als 'appellanten', maar
 Niets anders zijn dan pure criminelen
 Die moorden en verkrachten, kerken plunderen
 En die mijn baljuws op een afstand houden door
 Te zeggen dat ze reeds hebben 'geappelleerd'
 Aan Filips' hof. Maar dit kan niet zo blijven.
 Wat moet ik hieraan doen?

EDMUND

U kunt niet heersen
 Zolang u onder feodale plichten zucht.
 U moet het juk afschudden dat u aannam
 Met Pinksteren, nu negen lange jaren her,
 Toen u gekniel uw handen legde in die van
 De Franse koning en hem eer betoonde door
 Te zeggen dat u onderhorig was aan hem
 Volgens de vrede die gevestigd was
 Door onze voorgangers. Nu eist diezelfde Filips
 Het vrije eigendom van zes van al uw burchten
 Als onderpand, totdat u beiden met elkaar
 Gesproken hebt om al uw onmin bij te leggen.
 Ik denk dat u het beste Aquitanië

Kunt afstaan om het dan weer te heroveren
Met wapens, zodat u vanaf die tijd
Regeren kunt, bevrijd van hindernissen en
Beperkingen.

EDWARD

U heeft gelijk, het gaat te ver.
De onmin tussen onze koene zeelui en
De mannen van Normandië is aangewakkerd
Tot bijna onophoudelijke oorlog.
Wij nemen eerst een schip van hen, en dan
Slaan zij een van de onze aan de haak.
Als wij een Fransman hangen aan de mast,
Dan snijden zij de oren af van twintig van
De onzen. Wij verdrinken de bemanning van
Een schip dat we genomen hebben. Zij
Van hun kant nemen wraak door elke Engelsman
De handen en de voeten af te hakken
En hem op zee te laten drijven om
Een gruwelijke, trage dood te sterven.
Het gaat van kwaad tot erger en nu hebben wij
Het stadium bereikt dat onlangs onze vloot
Met meer dan honderd schepen Portsmouth uitvoer
En op 't Kanaal een even grote vloot ontmoette
Die uit Normandië vertrokken was.
De overwinning was aan ons, maar toch
Het baart mij zorg.

EDMUND

We zouden moeten landen
In La Rochelle om deze stad te nemen
Met een verrassingsaanval.

EDWARD

Wat is daar
Het voordeel van?

EDMUND

We zouden ook graaf Guy
Bevrijden moeten van zijn leenheer, koning Filips.

EDWARD

Dat is een goed idee, maar hoe wilt u
Gestalte geven aan dat plan?

EDMUND

Door handelen
Met Vlaanderen volledig te verbieden en
Bekend te maken dat u dit besluit genomen heeft
Vanwege Guy Dampierre's steun aan Filips' zaak.
Zijn land is al verscheurd door de diverse groepen
Die voor of tegen Frankrijk zijn; en een
Blokade zou de weegschaal door laten slaan
Naar onze kant en zo graaf Guy gewilliger
En zwakker maken. Daarna bieden wij
Hem een voor beiden zeer aantrekkelijk verdrag:
Zijn dochter trouwt de prins van Wales, uw oudste zoon
En met ons goud rust hij een leger uit

En vecht voor onze zaak met zijn soldaten.
In ruil daarvoor krijgt hij weer onze wol,
Die wij tot nu toe naar het Noorden stuurden.

EDWARD

Zeker!

Voetknecht op

VOETKNECHT

Mijn heer, hier is de bisschop Antony.

Antony Bek op. Voetknecht af

EDWARD

Kijk aan,
Wat brengt u hier?

ANTONY BEK

Mijn heer, ik heb onlangs
Bericht ontvangen van graaf Floris met
Het laatste nieuws.

EDWARD

Dat is?

ANTONY BEK

Dat, anders dan ik dacht,
Zijn vrouw een zoon gebaarde heeft. Maar hoewel
De moeder overleed, is deze zoon springlevend.

EDWARD

Vaarwel dus bruidsschat, en vaarwel dus bruiloft.

ANTONY BEK

Ja, inderdaad, maar deze vindingrijke man
Heeft nu een and're bruiloft voorgesteld:
Elizabeth, uw dochter, en dat kind, zijn zoon.

EDWARD

Wat wil hij daarvoor terug?

ANTONY BEK

Dat zal ik u vertellen.
Hij wil ten eerste een verdrag dat hem voorgoed
Verzekert van uw steun; ten tweede, wil hij, net
Als eerst, uw wol. Als onderpand dat hij
Zijn woord zal houden heeft hij u zijn zoon
Reeds toevertrouwd.

EDWARD

Het kind is hier?

ANTONY BEK

Ja, inderdaad.

EDWARD

Wel, zeg hem dan dat wij akkoord gaan en zie toe
Dat alle wol naar Holland wordt gestuurd,
Waar het verkocht zal worden tot wij anders wensen.
En zie ook toe dat men het kind heel toegewijd
Behandelt en beschermt. Niet dikwijls vliegt
Een vogel van een dergelijk goed omen recht
In onze hand. Maar omtrent Schotland moet u hem
Berichten dat wij al gekozen hebben voor
John Balliol, die lege mantel van een man,
Maar dat we zorgen voor voldoende en
Geschikte compensatie.

ANTONY BEK

Ja, mijn heer.

Antony Bek af

EDWARD

U brengt uw mannen in paraatheid voor
De overval op La Rochelle.

EDMUND

Jazeker!

Scène III

*Een vertrek in het Hof van Vlaanderen
Guy Dampierre, graaf van Vlaanderen; Jan, hertog van Brabant*

GUY

Ik zei al dat die man niet te vertrouwen was.
Zodra hij vrij was heeft hij overal en waar
Hij kon problemen weten uit te lokken
Door goddeloos gespuis te laten roven en
Vernietigen. We hadden eerder moeten toeslaan
Toen wij hein nog in handen hadden. U, mijn vriend,
U heeft de som van twintigduizend pond verloren.

JAN

Ja, die ellendeling heeft me voor gek gezet.
Ik zal niet rusten voor ik het heb klaargespeeld
De rekening met hem voor altijd te vereffenen.
Ik ben niet zonder invloed bij zijn edelen.

GUY

Het is een harde tijd voor Vlaanderen en mij.
Van alle kanten wordt mijn land bedreigd.
Ten eerste uit het Noorden, maar dat heeft u zelf
Ten koste van een hoge prijs al ondervonden.
De tweede dreiging komt van Frankrijks koning, die
Besloten heeft zijn feodale heerschappij
In alle opzichten te laten gelden.

Ik weet dat hij zichzelf terecht beschouwen kan
Als meerdere van mij, als soevereine heer.
Maar houdt dat in dat hij zijn mannen sturen kan
Om als agenten overal te spioneren
Naar zaken die alleen mijn land aangaan?
En mijn vazallen dwingen kan te zweren
Dat zij zich tegen mijn gezag verzetten
Als Filips' zou besluiten dat ik niet voldoe
Aan de verplichtingen der feodale eed?
Of dat de aartsbisschop van Reims misschien
De kans krijgt mij te excommuniceren als
Ik in gebreke dreig te blijven? Ik verzet
Mij tegen inmenging van het centraal gezag,
En raad u aan om ook mijn koers te volgen;
Want Filips' honger kan alleen maar groeien -
En nu bent u dan aan de beurt, mijn vriend.
Alsof dit niet genoeg zou zijn, heeft koning Edward,
Die eens mijn vriend was toen we zij aan zij
De Turk bevochten, weer gebruik gemaakt
Van oude listen die zijn vader met zoveel succes
Heeft toegepast om moeder dwars te zitten.
Hij weigert om mijn land nog wol te leveren,
Omdat ik volgens hem met Frankrijk samenspan.
Wat hoopt hij te bereiken met die ommekeer?
Tot nu toe was hij altijd zeer betrouwbaar.

Door de blokkade wordt de machtsstrijd in dit land
Die tussen de vijandelijke facties heerst
Alleen maar verder aangewakkerd en vergroot.
De ene groep bestaat uit aanhangers van Filips,

Wiens lelie en wiens taal ze willen overnemen,
 En tegenover hen staat het gewone volk
 Dat Vlaams wil spreken en geen zier vertrouwen heeft
 In rijke kooplieden en magistraten.
 De Franse lelie haten ze. Zij zweren bij
 De scherpe klauwen van de Vlaamse leeuw.
 Een afgrond scheidt de leiders van hun onderdanen.
 In dit verdeelde land moet ik proberen
 De eenheid te bewaren, en gevaar
 Van buitenaf het hoofd te bieden. Wat te doen?

JAN

Doe net als ik. Kies Edwards kant. Mijn zoon
 Zal weldra Edwards dochter huwen: een symbool
 Voor het verbond tussen het huis van Brabant en
 Plantagenet. En Edward kan uw hulp gebruiken
 In zijn geschillen met de Franse koning.
 Hij heeft in Aquitanië het onderspit
 Gedolven. Schaar u aan zijn kant, dan zal hij u
 De wol bezorgen die u nodig heeft, en u
 In goud betalen om een leger uit te rusten
 Waarmee u in het Noorden Frankrijk aan kunt vallen
 Om Filips' leger van het Zuiden af te leiden.
 En dan, als hoogtepunt van uw diplomatie,
 Doet u het voorstel tot een echtverbintenis
 Van beider oudste kinderen, zodat uw dochter
 De koningin van Engeland zal worden.
 Om Frankrijks trots te temmen en te tarten.

GUY

U weet heel goed dat het mij niet is toegestaan
Om Filippina uit te huwelijken,
Als Filips zelf niet instemt met het huwelijk.
De bruiloft die u voorstelt rijmt geenszins
Met de belangen van de Franse koning en
Maakt oorlog tot een feitelijke zekerheid.
Het is een handelwijze vol gevaren.
Maar stil te wachten tot de Fransen ongemerkt
De heersers van dit land geworden zijn
Is even onaanvaardbaar. Ik verkies daarom
Een openlijke breuk in plaats van werkloos toezien
Tot deze toestand onherstelbaar is.
Dus, ja, we moeten Vlaanderen en Engeland
Tot onze toegewijde bondgenoten maken -
Maar op een voorwaarde: dat u de invallen
Van Floris in het Noorden snel een halt toeroept.
Dat vuige zwijn moet nu zijn eigen modder eten.
Die taak zal, denk ik, niet de geest, het geld of zelfs
De macht van Edward en uzelf te boven gaan.
En denk aan de misnoegde edelen die zuchten
In Floris' eigen land. Dit moet gebeuren.

JAN

Dat zal het ook - ik zie het als mijn taak.

*Scène IV**Een vertrek in Velzens kasteel**Velzen**Amstel op***AMSTEL**

Wat voor visioenen had u, waarde vriend,
 Toen u op reis was? Wat voor dromen en gedachten
 Had u als trouwe metgezellen in de nacht?
 En welk wellustig kreunen vulde steeds uw oren?

VELZEN

Wees stil!

AMSTEL

Wier lange, blanke benen spreidden zich
 Om gulzig de behaarde ponjaard te ontvangen?
 Wier zwoegende gemoed werd aangeraakt door fel
 Beluste lippen? En wier armen knelden om
 Het strakgespannen lichaam van de man
 Die jij zo trouw gediend hebt? En met wier
 Kastanjebruine haar werd zweet gedept
 En werden smoezelige lendenen gekuist?

VELZEN

Ik zeg u, zwijg!

AMSTEL

Hoe liefhebbend werd u onthaald,
Toen u van Edwards hof terugkeerde? Hoeveel hartstocht
Vertoonde zij, toen haar geliefde echtgenoot
Haar weer in zijn omhelzing sloot? Wat zei uw vrouw
Toen over de manier waarop die hengst
Haar had gedekt?

VELZEN

O nee!

AMSTEL

O ja, gij dwaas,
Gij treurige misleide ziel!

VELZEN

Wat heeft u voor
Bewijs? U spreekt uit jaloezie!

AMSTEL

Het is bekend
Dat Machteld zich hoereert.

VELZEN

Bij god, ik wurg de teef.

AMSTEL

Niet haar, maar hem moet u vermoorden! Zij
Is slechts het slachtoffer van haar verlangens en
Haar grillen - zij is niet aansprakelijk.

Degene die de zwarte, gruwelijke lust
Heeft opgewekt is hij. En hij moet boeten.

Voetknecht op

VOETKNECHT

Mijn heer, hier is de hertog, Jan van Brabant.

Voetknecht af

Jan, hertog van Brabant, op

AMSTEL

Welkom,
U bent precies op tijd, betoon uw medelijden
Met Velzen, die door Floris is bedrogen.

JAN

Wij allen zijn bedrogen, heer, ook u.

AMSTEL

Dat uw vrouw zich nu in de buik laat porren
Door die afgrijselijke bok, betekent niet
Dat mijne dat ook doet!

JAN

Maar dat bedoel ik niet,
U weet dat u verstoken bleef van hulp
En heel alleen het hoofd moest bieden aan

De bisschop toen hij allebei de burchten
 Die u bezet hield aanviel. Hij vertelde mij
 Dat hij toen zeer verlegen zat om geld.
 Hij kreeg een tweede lening, maar hij moest beloven
 Dat hij die burchten onverwijld bestormen zou.
 Van Floris kreeg hij plechtig de belofte
 Dat er geen steun uit uw domeinen komen zou.

AMSTEL

Mijn God, wat zijn we dwaas geweest!

U zegt

Dat als de bisschop niet zo'n onbekwame aap
 Geweest was, wij ons hoofd verloren hadden
 Door Floris' sluwheid en bedrog?

JAN

Ja, inderdaad.

VELZEN

Wat is dat voor een man die geen respect heeft
 Voor alle wetten van loyaliteit en orde,
 En die meedogenloos en zonder achting is
 Voor de gevoelens van zijn medemens?
 Zijn pasgeboren zoon verpandt hij, hij verkracht
 Mijn vrouw. Hij steekt een dolk in onze rug. Waarom?

AMSTEL

Hij wil tiran van heel dit land zijn. En hij wil
 Dat wij zijn laarzen likken en dat onze vrouwen
 En dochters bastaards van hem krijgen en

Zijn lusten stillen. Maar u hebt nog niet verteld
Op welke wijze hij ook u bedrogen heeft.

JAN

Ik zorgde dat hij afsprak met graaf Guy
Dat geen van beiden ooit de ander aan zou vallen.
En zelf beloofde ik de schade te betalen
Als hij zich niet aan deze overeenkomst hield.
U heeft misschien gehoord dat hij nog kort geleden
Zijn troepen zond om overal in Vlaanderen
Te roven en te doden. Twintigduizend pond
Heeft mij die grap gekost.

AMSTEL

De man is gek
En hij moet dood. Hij heeft een schitterende kans
Vergooid toen hij zijn aanspraak op de Schotse troon
Door Edward liet ontcrachten, en in ruil
Voor dat verlies een armelijk bedrag aanvaardde.
Hij had zich sterker moeten maken voor zijn zaak,
Want die was even geldig als van wie dan ook,
En toegang moeten krijgen tot dat rijke land.
Vervolgens had hij de belangrijkste
Gedeelten van dat barre, energieke land,
Aan ons, de adel, als een leengoed moeten geven.
Dan hadden wij aldaar een leger uitgerust
Om naar het Zuiden op te trekken en
De koning midden in zijn eigen land
De nederlaag te brengen. Onderwijl
Zou hij door Vlaamse zeelui worden klemgezet

Door een blokkade van zijn grootste havens.
Zo groots zouden mijn plannen zijn geweest.

JAN

Ik denk dat u de koning en zijn kracht
Een beetje onderschat.

Voetknecht op

VOETKNECHT

Mijn heer, een man
Vraagt u te spreken. Hij beweert dat hij
Een bisschop is, genaamd Antony Bek.

AMSTEL

Wel, als je van de duivel spreekt, dan...

VELZEN

Laat hem binnen.

Voetknecht af

Antony Bek op

ANTONY BEK

Mijn waarde heren, sta mij toe u te vertellen van
De plannen die mijn meester in zijn hoofd heeft.
De koning heeft me opgedragen u
Te melden dat hij zeer bezorgd is over de

Verhouding tussen uw land en uw zuiderbuur.
Het schijnt dat oorlog met graaf Guy niet langer te
Vermijden is. Het evenwicht in dat gebied
Wordt daardoor sterk verstoord, hetgeen
De Franse koning in de kaart speelt. Guy Dampierre
Is Frankrijks zwaarste tegenstander in het Noorden.
Hij moet geholpen worden, niet bestreden.
Dit is de reden waarom koning Edward plechtig
Een overeenkomst heeft gesloten met de graaf
Van Vlaanderen waarin het volgende bepaald werd:
De oudste dochter van graaf Guy wordt uitgehuwelijkt
Aan Edward, prins van Wales. En bovendien
Beloven zij dat wie de vriend of vijand van
De een is, ook de vriend of vijand van
De ander zijn zal. En ten laatste: dat de wol
Die nu in Holland wordt verkocht weer terug
Zal gaan naar waar ze vroeger ging.

VELZEN

Maar dat is
Precies dezelfde overeenkomst als de koning ook
Met ons gesloten heeft!

AMSTEL

Met ons? Met ons?
Met Floris zult u menen! Kiest u nog de kant
Van de bevuiler van uw nest?

ANTONY BEK

Mijn waarde heren,
Ik kan nu kort zijn. Floris brengt het evenwicht
Dat Vlaanderen behoeft voortdurend in gevaar.
En wie moet dan de Franse koning tegenhouden?
Zijn zoon bevindt zich al aan koning Edwards hof.
Mij dunkt het is de hoogste tijd voor hem
Zich bij zijn kind te voegen. De manier waarop
Beslist u zelf. Het zou u voordeel brengen.

Antony Bek af

JAN

Dat is een goed en redelijk advies.

Vijfde bedrijf

Scène I

*Een vertrek in Floris' kasteel
Floris en de Broeder*

FLORIS

Verdoemd zij koning Edward! O, wat is hij trots
Op al zijn magistraten en gerechtsgebouwen.
Maar als hij 't nodig vindt verraad't hij achteloos
De man die gister nog zijn vriend was. Nu wordt u
Door de gebeurtenissen in 't gelijk gesteld.
U heeft gewaarschuwd tegen buitenlands gekonkel.
Maar nooit had ik gedacht dat Edward nu opeens
Zou overlopen naar de andere partij,
Of dat zijn eergevoel hem toe zou staan
Zich af te wenden van de vader van het kind
Dat hem is toevertrouwd. We hebben nog
Een tweede optie, die ik u heb uitgelegd
Bij het beramen van mijn hele strategie:
De Franse koning. Want de diepe vijandschap
Die tussen Edward en de schone Filips heerst
Is onze kans om ons fortuin te keren,
De teugels weer in eigen hand te nemen,
En om graaf Guy eens stevig aan te pakken.
De Franse koning overtroefde Edward in
Het Zuiden en heeft voorlopig Aquitanië
Heroverd: ik denk niet dat wij hier voor het laatst
Het tij der providentie zagen keren,

Want deze ijzervreters zijn elkaars gelijken.
De strategie van koning Edward is doorzichtig:
Hij moet een oorlog in het Noorden voeren
Terwijl de troepen van de Franse koning
Nog volop in het Zuiden bezig zijn. Daarom
Wil hij zo graag met Guy Dampierre bevriend zijn.
Het zou me niet verwonderen als Brabant,
En Luxemburg, en Keulen ook misschien
Betrokken waren in een noordelijk verbond,
Verenigd door hun lust naar Engels goud
En door hun angst en haat voor Frankrijks macht.

Dat zet ons buiten spel. We hebben nu geen keus
Dan van de nood een deugd te maken en ons oog
Te richten op de Franse koning. Ik kan zelf
Niet gaan. De situatie hier is onstabiel,
Krioelend van de kiemen van verval en chaos.
Daarom kan ik niet bij dit heksenbrouwsel weg,
Omdat het anders overkookt en met
Zijn pestilente stank dit land zal infecteren.

U bent degene die ons aandeel moet verdedigen.
U bent degene die aan Filips' hof moet gaan
Bepreiten dat er voordelen verbonden zijn
Aan bondgenootschap tussen ons en Frankrijk:
Twee molenstenen waar de rijkdom en de trots
Van Vlaanderen en Guy tussen verpulverd worden.
Ik denk dat het niet moeilijk is, want de belangen
Van Filips lopen parallel aan die van ons.
Maar toch: voorzichtigheid is hier geboden,

Want Filips is zo trots en hard als elke koning
 Die in de kathedraal van Reims gekroond is.
 U zult onmiddellijk zijn rang en klasse zien.
 Hij steekt een kop boven de and're mannen uit.
 Als hij te paard zit hangen beide voeten slechts
 Een handbreed van de grond. Hij toont noblesse
 En spreekt niet veel. Zijn haar is blond als hooi.
 Zijn ogen zijn zo blauw en koud als ijs en zien
 Minachtend and're mannen aan. Ze zeggen dat
 Hij vroom doch streng is. Slechts drie sobere gerechten
 Verschijnen op zijn tafel, en zijn bottelier
 Schenkt nooit een wijn die niet afkomstig is
 Van zijn domein. Het koninklijk verhemelte
 Heeft dus nog nooit geproefd van de genoegens
 Van een bourgogne, een champagne of bordeaux,
 Die naar het buitenland gezonden worden
 Tot onze onverdeelde vreugde. En daarbij:
 Hij heeft de lichtekooien van zijn hof verjaagd.

BROEDER

Op dat gebied bent u in elk geval verschillend.

FLORIS

Moet ik soms afzien van de vreugden van het vlees?
 En net als Filips in een boetekleed gehuld gaan?
 Zijn priester draagt hij op zijn hete, geile bloed
 Met dagelijkse zweepslagen te temmen.
 Dat zijn manieren van fanatici en zij
 Betekenen voor 't voortbestaan der mensheid
 Een grotere bedreiging dan wij libertijnen.

Maar overigens is het niet waarschijnlijk
Dat u de koning zelf zult zien. U onderhandelt
Met een van die intens geslepen rechtsgeleerden
Die feitelijk het Franse land bestieren - en
Misschien wordt u gevraagd uw voorwaarden te noemen
Aan Flote, de kanselier. In dat geval kunt u
Het beste zeer voorzichtig zijn.

BROEDER

Ik doe mijn best.

Scène II

*Een vertrek in het paleis van de koning van Frankrijk
Koning Filips; Pierre Flote, kanselier van Frankrijk*

PIERRE FLOTE

De magistraten en de clerus van de stad
Van Gent worden verdeeld door een geschil:
De clerus daar begeeft zich in de handel en
De magistraten vinden dat de heren dus
Belastingplichtig zijn als ieder ander.
De zieleherders vinden dat zij horig zijn
Aan kerkelijke wetten, niet aan wereldse
Belastingen en weigeren dus te betalen.
De beide kampen hebben uitgemaakt
Dat zij zich zullen voegen naar het woord
Van Uwe Majesteit. Ik denk dat u bepaalt
Dat geestelijken, in hun kwaliteit van clerus,
Natuurlijk uitgesloten zijn van de belasting,
Maar dat zij voor hun handel wél betalen moeten.

De koning blijft zwijgen

Ik vrees dat Vlaanderen niet erg stabiel is, In weerwil van haar rijkdom. Nu de graaf
De machtige patriciërs bestrijden wil, Is het gemor der gilden uitgegroeid tot een

Volledige en onverholen opstand Die hij vergeefs probeert te smoren. Frankrijks zaak Wordt niet altijd gesteund door juist die mannen die De meeste invloed hebben. Want zij zijn verdeeld In hun loyaliteit. In Gent is het zelfs zo Dat leden van een factie door hun kleding tonen Aan welke kant zij staan. En alles wat wij bouwen In dat onrustige, halsstarrige gebied Zal instorten zoals een zandkasteel Dat overspoeld wordt door de golven.

De koning blijft zwijgen

Guy Dampierre Heeft zich geplaatst buiten de feodale wet Door koning Edward voor te stellen dat zijn zoon, De prins van Wales, met Filippina trouwen zou. De onvoorstelbare nalatigheid Niet eerst uw toestemming te vragen, staat In scherp contrast met zijn besluit, genomen in Loyaler tijden, om het meisje te vernoemen Naar Uwe Majesteit. De situatie roept Om 't mes van de chirurg: de aartsbisschop van Reims Zou opdracht moeten krijgen om graaf Guy Te excommuniceren opdat hij De wrange vruchten van zijn ontrouw proeven kan.

De koning blijft zwijgen

Met Engeland is de verhouding van dien aard Dat er geen terugweg is. De teerling is geworpen. Door hertog van het Aquitaans gebied te worden Heeft koning Edward Uwe Majesteit verraden. Dezelfde middelen die hij gebruikte Om Schotland aan zijn soevereiniteit Te onderwerpen, stelde hij niet meer op prijs Toen men ze keerde tegen zijn belang in Frankrijk. Ik denk dat we aan zijne koninklijke hoogheid Opnieuw hetzelfde medicijn moeten verstrekken Dat hij gebruikt in Vlaanderen, en dat houdt in: Een overeenkomst sluiten met John Balliol. Die Schotse koning is zozeer geprikkeld Door Edwards dominante houding en Bemoeienissen met de Schotse zaken, Dat hij zich met wat hulp aan onze kant zal scharen, Een goede steun om Edward dwars te zitten. En zo betalen wij hem met gelijke munt.

De koning blijft zwijgen

Toen Edward zich de steun van Guy Dampierre verwierf, Verloor hij Floris, die een monnik stuurde Om Uwe Majesteit te vragen om uw steun. Die monnik lijkt misschien een dorpse priester, maar Hij is niet gek en kent de grote strijd lust van De troepen van zijn heer. Ik denk dat het

De moeite waard zou zijn de graaf van Holland Aan onze kant te krijgen: het bedrag
Dat hiermee is gemoeid is niet te groot En baat het niet dan schaadt het niet.

KONING FILIPS

De enige
Bestaansgrond voor Ons Koningschap is Frankrijk zelf.
En omgekeerd zijn Wij de verpersoonlijking
Van eenheid in het land die niet teloor mag gaan;
Versterkt moet worden om een aanval te weerstaan,
Zodat Wij mettertijd aan Onze opvolgers
Het land als eenheid kunnen overdragen.
De Vorsten van de wereld zijn verplicht
De wetten uit te voeren die door God gemaakt zijn
En die de pairs van Frankrijk, eertijds zes in aantal,
In harmonie en orde met elkaar verbinden.
Er zijn er nu nog drie. Als enige aanvaardt
De hertog van Bourgondië zijn plichten.
Wij moeten Aquitanië en Vlaanderen
De plicht opleggen ook het juk te dragen.

En wie het doel wil, die wil ook de middelen.

Scène III

*Een vertrek in het kasteel van Jan, hertog van Brabant
Jan; de Broeder*

BROEDER

Ik ben hier buiten medeweten van mijn meester
En Floris zal mij deze stap wel kwalijk nemen.
De tijden zijn veranderd en rechtvaardigen
Mijn ongehoorzaamheid. Ik hoop dat u
Zo vriendelijk zult zijn mijn voorstel aan te horen.

JAN

Uw meester is mij twintigduizend pond verschuldigd.

BROEDER

Respect voor afspraken is nu verleden tijd
En u bent niet de enige, mijn heer, die lijdt
Door dit verval van waarden die eertijds
Als mortel van de maatschappij werden gezien.
Het kind dat Floris koning Edward gaf is nu
Een gijzelaar: een werktuig dat naar willekeur
Gebruikt kan worden tegen het belang van Floris.
De koning heeft op zijn beurt afstand moeten doen
Van burchten, zes in aantal, aan de Franse koning,
Die alle wetten waarvoor hij symbool wil staan
Met voeten treedt, want hij is niet bereid
Die burchten af te staan, wat Edward ook belooft.

De woorden die wij uitspreken zijn holle frasen.
De wetten worden slinks getransformeerd
Ten gunste van degenen die toevallig en
Kortstondig de beschikking hebben over macht.
Dus Engeland heeft Wales geknecht, dat eens een trots,
Zelfstandig land was. Schotland wacht hetzelfde lot.
In Vlaanderen en Aquitanië
Heeft koning Filips soortgelijke plannen.
Die staten willen steeds meer grondgebied.

JAN

Laat Floris mij mijn twintigduizend pond betalen!

BROEDER

Ik denk dat ik in staat zou zijn mijn Meester
Ervan te overtuigen dat zijn schuld aan u
Moet worden afgelost.

JAN

O ja?

BROEDER

Ik weet dat u
Een zek're invloed hebt onder de edelen
Die ontevreden zijn en opruien tot wrok
En rebellie in Holland, waar mijn Meester vaak
Door sluw gebruik van onderlinge vetes
Hun rang en macht verminderd heeft.

JAN

Wat moet ik doen?

BROEDER

Ons land snakt radeloos naar vrede. Ik stel voor
Om een bijeenkomst te beleggen waar de graaf
Net als zijn mannen oog in oog zal staan met hem
Wiens leger zij vernietigden: de bisschop
Van Utrecht. En ik hoop dat hij in staat zal zijn
Die vijanden weer tot elkaar te brengen.
Wilt u proberen om de bisschop te bedaren?
Wilt u uw invloed op de edelen doen gelden,
Hen vragen om hun wraakgevoelens voor de graaf
In toom te houden?

JAN

Waar zal de ontmoeting zijn?

BROEDER

De bisschops trots staat hem alleen maar toe
Graaf Floris te ontmoeten op zijn eigen grond.

JAN

Het lijkt me niet eenvoudig, maar ik zal 't proberen.

BROEDER

Ik dank u voor uw tussenkomst!

De Broeder af

JAN

Vervloekte monnik!

Scène IV

*Een vertrek in liet paleis van de bisschop van Utrecht
 Floris, de bisschop, Amstel en Velzen. De laatste twee zijn dronken
 Op de achtergrond wordt Gregoriaanse muziek gezongen*

BISSCHOP

Geliefde zonen in de Here, Onze vreugd'
 Is onuitsprekelijk dat u gekomen bent
 Om te getuigen van uw dwalingen
 En 't hoofd te buigen in berouw en vriendschap.

AMSTEL

De enigen die hij ooit tot zijn vrienden telde
 Dat waren boeren, onbehouwen, vuile pummels,
 Die hij tot hebzucht en brutaliteit aanzette
 En die hij zelfs in onze rangen opnam.

BISSCHOP

De wetten van de Kerk bepalen inderdaad
 De juiste maat van elke staat en elk belang -
 Dat heeft de graaf over het hoofd gezien
 Toen hij een dergelijke rente eiste.

VELZEN

Als u het geld niet had verduisterd dat
 Bestemd was om de kruistochten te financieren

Had u geen jood gestuurd om leningen te vragen.
U helpt de Turken, Christus' vijanden!

BISSCHOP

Begrijpen en vergeven kunnen Wij uw nijd,
Die stoelt op Onze hachelijke poging
Om Onze burchten in bezit te krijgen.
U weet dat Floris Ons daartoe heeft aangezet!

VELZEN

Het schijnt, mijn heer, dat uw beloften alle waarde
Die zij voor mij ooit hadden nu verloren zijn.
Want hertog Jan van Brabant wacht nog steeds
Op het bedrag dat hij voor u gewaagd heeft!

AMSTEL

En hoe zit het met Jan, mijn neef, die hij vermoordde
Alleen omdat mijn neef er niet bereid toe was
Die vieze boeren op zijn land te laten werken
Terwijl ze weigerden hun pachtgeld te betalen?

VELZEN

Zijn grootste misdaad was, toen hij ons opdroeg
De burchten van de bisschop te verdedigen
Terwijl hij zorgde dat ze aangevallen werden
En toen de komst van onze vrienden tegenhield.

AMSTEL

Wat een geluk dat we niet aangevallen werden
Door iemand die gewend was aan de strijd,

Maar door een kerkvorst die een grote ongeschiktheid
Aan grenzeloos farizeïsme paarde.

BISSCHOP

Wij zijn een man van vrede en dus beter thuis
In Onze Schrift dan in de oorlog, maar Wij denken
Dat Wij die dag verloren wegens, sluwe listen
En niet omdat het Ons ontbrak aan strategie.

AMSTEL

Belachelijk! Het enige dat u
Had weten te verzamelen bestond
Uit een troep nietsnutten en schurken die hun hoofd
Verloren toen ze mijn geduchte troepen zagen.

VELZEN

Onzinnig! Ik ben het geweest die dag
Die ons de overwinning haalde toen ik hem
Met verse troepen aanviel, terwijl u uw paard,
Uw vlag en bijna ook uw leven was verloren.

BISSCHOP

Het kleine beetje eer dat men nog scheppen kan
Uit het behalen van de zege op een bisschop
Vervloog toen u Ons slecht behandelde en Ons
Ons harnas aan liet houden en ook Onze helm.

AMSTEL

U bent heus niet de enige met een gebrek
Aan strategie. Want onze heer beging de fout

Een gouden kans voorbij te laten gaan:
Als hij gedurfd had was hij nu de Schotse koning.

VELZEN

Met u als generaal natuurlijk! Zeg mij hoe
Een man een leger kan beheren als hij niet
Zijn nicht beheren kan, een zwartharige slet
Die kreunt en met haar aars draait en haar lippen likt.

AMSTEL

Nu moet u eens goed luisteren! Zegt u maar niets
Van loopse sletten: u bent er met een getrouwd!
Uw Machteld is de grootste hoer van Holland,
Die vele mannen tot in het intiemste kennen.

FLORIS

Ik sta versteld van deze welbespraaktheid,
Maar nu we allemaal weer vrienden zijn
Kan onze bisschop misschien toestaan dat wij
Beginnen met de valkenjacht die hij beloofde.

BISSCHOP

Natuurlijk beste kinderen, en ga in vrede.

Scène V

*Een vertrek in Floris' kasteel
De Broeder. Roderick op*

RODERICK

O Vader, Vader, help, ze hebben onze graaf
Gevangen!

BROEDER

Wat! Wat zei je daar?

RODERICK

Hij is
Gevangen door die godvergeten edelen
Die worden aangevoerd door Amstel en door Velzen
En in de rug gesteund door Utrechts bisschop.

BROEDER

Mijn God! Waar hebben ze hem heengebracht?

RODERICK

Naar het kasteel van Amstel, aan de Zuiderzee.

BROEDER

Vertel mij alstublieft nauwkeurig wat u weet.

RODERICK

Het was een schitterende herfstdag gisteren.
De lucht was fris, de hemel helder en de zon
Was fel. De bomen zijn nog vol in blad.
De graaf is na dat zogenaamde vredesmaal
Met Amstel, Velzen en de bisschop weggegaan.
Te paard verschijnt hij bij het hek van het paleis,
Omringd door alle anderen met hun gevolg.
Slechts één bediende rijdt aan Floris' zijde.
Ik volg op korte afstand, zo dichtbij dat ik
Kan zien en horen wat gebeurt. De hele groep
Rijdt samen op naar het beginpunt van de jacht.
De mannen hebben veel gedronken en geruzied, want
Ze rijden in geladen stilte naast de graaf
En hun gezichten zijn vertrokken van de haat.
De graaf zit heel ontspannen op zijn paard.
Een glimlach krult zo nu en dan zijn lippen
Wanneer hij kijkt naar al die pummels om hem heen.
Het enige geluid is dat van paardehoeven,
Gekletter van de wapenen, een hond die jankt
Als Velzen kribbig naar hem slaat, terwijl zijn blik
Steeds driftiger en korzeliiger wordt.
De graaf is in het zwart, een valk zit op zijn pols,
Als wapen heeft hij slechts zijn zwaard. Er wordt nog steeds
Gezwegen tot we bij het bos een oude vrouw
Ontmoeten, met een stapel takken op haar rug.
Ze heft een arm gelijk een dorre, kromme tak,
En wijst op Floris, krijsend: 'Valkenier kijk uit,
Wanneer de Valk uw pols verlaat.' Ik voel

Een huivering langs mijn gehele ruggegraat.
Graaf Floris stopt zijn paard, met een verbleekt gelaat,
En vraagt de heks naar de betekenis hiervan.
Het oudje giechelt maar zij antwoordt niet.
‘Als jij ons nu nog langer lastig valt,’ zegt Amstel,
‘Dan word je naar de brandstapel gestuurd.’
Het vrouwtje kijkt naar Amstel met geloken blik:
‘De kap zal weldra van de valk worden gehaald,’
En kakelend is ze verdwenen in het bos
Terwijl wij verder rijden met de dood in 't hart.
Ten slotte zijn we bijna bij de heide.
Ten slotte kan de jacht beginnen, als ineens
Een grote, goed bewapende kolonne opduikt
In wapenkleuren van die valse Amstel.
Graaf Floris kijkt heel kalm naar hen en zegt:
‘Wat stelt u voor, waar gaan we nu naar toe?’
En Amstel pakt als antwoord snel de teugels beet
Van Floris' paard. Hij bijt hem toe: ‘U gaat waarheen
Ik wil.’ Dan nadert Velzen met zijn paard de kant
Waar Floris op zijn hand de valk houdt en hij grijpt
De vogel beet en roept: ‘Bij God, u bent gevangen.’
Als hij dit hoort reikt Floris naar zijn zwaard,
Maar Velzen is te snel: hij trekt zijn eigen zwaard
En zegt: ‘Bij God, ik splijt je schedel tot je tanden.’
Dat had hij ook gedaan als Amstel toen zijn arm
Niet tegen had gehouden. Slechts de man die naast
De graaf reed, doet een poging Floris te bevrijden.
Hij wordt door twintig slagen neergesabeld.
Graaf Floris keert zich om en schreeuwt naar mij:
‘Verdwijn,’ roept hij, ‘probeer nog te ontsnappen.’

Het zou onmogelijk zijn geweest zo'n overmacht
Het hoofd te bieden. Ik ontsnapte door geluk,
Heb heel de nacht gereden en nu ben ik hier.
O Vader, zeg me wat ik nu moet doen.

BROEDER

Probeer de boerenstand tot oproer aan te zetten.
Ga naar de boeren bij 't kasteel van Amstel
En zeg dat nu de tijd voor hen gekomen is.
Ze kunnen nu de graaf zijn weldaden vergoeden.
Laat hen de plaats waar Floris vastgehouden wordt
Omsingelen en zorgen dat geen mens eruit kan -

Ga nu -

Roderick af

Mijn God, heb meelij met ons al.

Scène VI

*Een plek vlakbij Amstels kasteel
Amstel, Velzen, Floris vastgebonden. Soldaten*

VELZEN

Ik denk dat het een onverstandig plan is.
We hadden hem ter plekke moeten doden.
Waarom hem helemaal naar Engeland te brengen,
Als één klap ons die moeite kan besparen?
Niet een van alle edelen komt hem te hulp.
Zijn naaste vriend bevindt zich nu in Frankrijk.

AMSTEL

Uw denken is nog steeds wat primitief.
Zijn plaats moet toch door iemand ingenomen worden,
En u noch ik zouden aanvaardbaar zijn
Als graaf van Holland voor de overige adel.
In wezen is de enige gegadigde
Het kind dat achter is gelaten aan het hof
Van Edward, en omdat hij nog te jong is zal hij
Behoeft hebben aan een leraar en een leidsman
En dat zou wel eens gunstig kunnen zijn
Voor mannen zoals wij. Maar koning Edward
Zal niet bereid zijn hem te laten gaan.
Tenzij wij ons bereid verklaren hem in ruil
Zijn vader terug te geven. Bovendien
Heeft bisschop Antony veel goud beloofd.

FLORIS

Wat zijn jullie een dwazen!

AMSTEL

Zwijg, jij zwijn!

Laat iemand zorgen dat hij niet weer spreekt!
 Of beter nog, ik doe het zelf wel. Alsjeblieft,
 Steek dat maar in je mond, een extra plukje wol
 Uit Engeland, de wol die jij zó graag wilt hebben
 Dat je bereid bent er de helft voor af te staan
 Van wat je hebt (waaronder zelfs je zoon)
 Zolang ze maar hun wol in dit land willen slijten.
 Ik heb het je al eens gezegd: de dag zou komen
 Dat ik het door je strot zou duwen! Hier,
 Bind het voorzichtig vast. Hij mag niet stikken:
 Zijn dood zou me genoeg doen. Maar nu nog niet.

Soldaat op

SOLDAAT

Mijn heer, we worden achternagezeten door
 Een meute boeren, uitgerust met zeisen.
 Zij naderen nu snel.

VELZEN

Ach ziet u wel,
 Verdomde idioot, we hadden binnen uw
 Kasteelmuur moeten blijven!

AMSTEL

Snel te paard,
Ga weg van hier en neem hem mee naar zee!

SOLDAAT

Kijk daar, een nieuwe massa boeren, daar!

AMSTEL

De varkens zijn hun hoeder rap te hulp gekomen,
Ik kan hun stank niet velen, ik ga ervandoor!

Amstel en soldaten af

VELZEN

Bij God, dit is 't moment waar ik op heb gewacht -
Jij bastaard - eindelijk heb ik je in mijn macht,
Nu zul je krijgen wat je hebt verdiend -
Jij onbetrouwbare bandiet - pak aan -

Steekt Floris twee keer

Die is voor Machteld, die je hebt onteerd, jij zwijn - En die en die

Steekt Floris twee keer

zijn voor de nicht van Amstel En voor zijn neef - ze komen dichterbij - Maar ik ben
nog niet klaar - en die en die

Steekt Floris twee keer

Omdat je ons verraden hebt - de groeten van De bisschop - hier, pak aan, en die is
voor je zoon

Steekt Floris een zevende keer

Zoals je hebt geleefd, zo zul je nu ook sterven -

Velzen af

De Broeder, Roderick en boeren op

BROEDER

O Floris, Floris, o, verlaat ons niet!

FLORIS

Het zwaard - heeft zeker nooit - mijn huis verlaten -

BROEDER

Dat ik degene was die hem naar die
Rampzalige ontmoeting stuurde daar in Utrecht!

Jan, hertog van Brabant, op

Ach hertog Jan, u bent te laat gekomen om Uw twintigduizend pond te vragen, maar
U kunt tevreden zijn, want hij is zelf De afbetaling van zijn schuld geworden.

JAN

De Franse koning zond zijn leger naar het Noorden
En Robert van Artois, zijn generaal,
Heeft slag geleverd met de Vlamingen.
Het Vlaamse leger is volledig ingemaakt.